

Бр.2, Год.1

**КАПИТАН I РАНГ О.Р.
ПРОФЕСОР Д.ПС.Н.
ИНЖ. ИЛИЯ ПЕЕВ,
СИЯНА СТРУНЧЕВА**

Седмият закон в
Сугестопедията -
Приложение на
класическото изкуство и
естетиката и неговата
синергетична същност

ИРЕНА МЛАДЕНОВА

Ако искаш да пееш за
слънцето, трябва да го
носиш в сърцето си!
или

Къде може да живее
Сугестопедията?

МИГЛЕНА ЛАЗАРОВА

Интерактивно обучение
в детската градина чрез
прилагане на
сугестопедичния метод

СЪДЪРЖАНИЕ:

ВАНИНА БОДУРОВА - 02

Думи на редактора към
читателите

КАПИТАН I РАНГ О.Р. ПРОФЕСОР Д.ПС.Н. ИНЖ. ИЛИЯ ПЕЕВ, СИЯНА СТРУНЧЕВА -03

Седмият закон в
Сугестопедията - Приложение
на класическото изкуство и
естетиката и неговата
синергетична същност

ИРЕНА МЛАДЕНОВА - 11

Ако искаш да пееш за
слънцето, трябва да го носиш
в сърцето си!
или
Къде може да живее
Сугестопедията?

МИГЛЕНА ЛАЗАРОВА - 17

Интерактивно обучение в
детската градина чрез
прилагане на сугестопедичния
метод

ЗЛАТИНА ДИМИТРОВА - 24

Сугестопедичното изкуство

МИЛЕНА МИЛЕВА - 30

Необикновеният 3-ти Закон на
сугестопедията

МАРИЯ ДЕРМЕНДЖИЕВА - 32

„Ако можехме да пеем, докато
говорим” или силата на
Живото Слово

ВАНИНА БОДУРОВА - 36

Бъди Розата
За образа на един учител -
сугестопед

ОТ АРХИВА - 42

Разговор на професор доктор
Лозанов и професор доктор
Евелина Гатева,
Септември 1997

ВАНИНА БОДУРОВА - 48

Думи на Благодарност от
редактора

Мили читатели,

Добре дошли на страниците на втория брой на списание „Класическа сугестопедия“ на български език.

Този брой е необикновен, специален, празничен, защото е посветен на 83 годишнина от рождението на професор доктор Евелина Гатева.

Това е един брой, който говори за вплетените изкуство и дидактика, за красотата и необикновеност, за детско творчество, докосва Вселената и се връща към онова, върху което професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева работиха до последния ден от живота си – подготовката на новите, безкомпромисно новите преподаватели.

Като последно докосване споделяме един документален запис от архива – разговорът между двамата учени, дни преди кончината на професор доктор Евелина Гатева през септември 1997 – за насоки и кураж в работата на всеки човек, който търси начини и се стреми да даде своя принос за един по-добър и любящ свят.

Пожелаваме Ви приятно четене!

Ванина С. Бодурова,

Фондация „Професор доктор Георги
Лозанов и професор доктор Евелина Гатева“

СЕДМИЯТ ЗАКОН В СУГЕСТОПЕДИЯТА - ПРИЛОЖЕНИЕ НА КЛАСИЧЕСКОТО
ИЗКУСТВО И ЕСТЕТИКАТА И НЕГОВАТА СИНЕРГЕТИЧНА СЪЩНОСТ

КАПИТАН I РАНГ О.Р. ПРОФЕСОР Д.ПС.Н. ИНЖ. ИЛИЯ ПЕЕВ

**СИЯНА СТРУНЧЕВА, ХУДОЖНИК-ПЕДАГОГ, ПРЕПОДАВАТЕЛ В
ШКОЛА ПО ИЗКУСТВАТА „МАГИЯ 7“ - ВАРНА**

THE SEVENTH LAW IN SUGGESTOPEDIA - APPLICATION OF CLASSICAL ART AND
AESTHETICS AND ITS SYNERGETIC ESSENCE

**CAPTAIN NAVAL RESERVE OFFICER, PROFESSOR, DOCTOR OF
PSYCHOLOGICAL SCIENCE, ENGINEER ILIYA PETROV PEEV**

**SIYANA STRUCHEVA, ARTIST, ART TEACHER AT SCHOOL OF
ARTS “MAGIYA 7” - VARNA**

Abstract:

The topic of the research was influenced by the beauty of art, brought by Professor Dr. Evelina Gateva to the life and work of Professor Dr. Georgi Lozanov, MD. We searched for connection between the training with the methodology of suggestopedia and training in fine arts and discovered the universal nature of the Seventh Law of Suggestopedia - Application of classical art and aesthetics, proposed by Dr. Evelina Gateva, which motivated us to discover its synergistic nature.

Key words: law, art, aesthetics, suggestopedia, professor Dr. Georgi Lozanov, MD, professor Dr. Evelina Gateva.

Резюме:

Темата на изследването беше повлияна от красотата на изкуството, която внася професор д-р Евелина Гатева в живота и научното творчество на професор д-р Георги Лозанов, д.м.н. Потърсихме своеобразна връзка на обучението по методиката на сугестопедията и обучението по изобразително изкуство и открихме универсалния характер на предложения от професор д-р Евелина Гатева Седми закон на сугестопедията [1] - Приложение на класическото изкуство и естетиката, което ни мотивира да разкрием неговата синергетична същност.

Ключови думи: закон, изкуство, естетика, сугестопедия, професор д-р Георги Лозанов, д.м.н, професор д-р Евелина Гатева

„Професор д-р Евелина Гатева внесе изкуството и красотата в живота и в работата ми.“

Професор д-р Георги Кирилов Лозанов, д.м.н.
(22.07.1926 г. - 06.05.2012 г.)

„Детската природа се нуждае от нагледност. Научете детето на пет каквито и да било неизвестни нему думи и то ще се мъчи над тях дълго и напразно; но свържете с картинки двадесет такива думи и детето ще ги усвои бързо.“

Константин Дмитриевич Ушинский (03.03.1823 г. - 02.01.1871 г.)

„Детето, което моделира или рисува, макар и все още несръчно, пробужда в себе си душевния човек.“

Рудолф Йозеф Лоренц Щайнер (25/27.02.1861 г. - 30.03.1925 г.)

Сугестопедията на професор д-р Георги Лозанов д.м.н., продължава да привлича вниманието не само на нейните почитатели, а

разширява своето поле на влияние върху нови аудитории. Поредното доказателство е новото списание "Класическа сугестопедия" на учредената през 2010 година Фондация „Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева”.

Професор доктор Евелина Гатева навлиза в личния и творческия живот на професор д-р Георги Лозанов д.м.н. в етап, когато създадената от него Сугестопедия е известна далеч зад границите на Република България и нейните шест закона са популярни в много държави по света:

- 1) Любав
- 2) Свобода
- 3) Убедеността на преподавателя, че нещо необикновено се случва
- 4) Многократно увеличен учебен материал
- 5) Цяло - Част, Част – Цяло; Частта чрез Цялото
- 6) Златната Пропорция [2]

Благодарение на симбиозата между двамата и синергетичната духовна връзка, която се създава още от самото начало на тяхното запознанство и сътрудничество, в Сугестопедията се внася нещо ново и значимо, което авторът на метода професор Георги Лозанов определя по следния вълнуващ начин:

„Особено голяма помощ получих от моя изключително талантлив сътрудник проф. д-р Евелина Гатева - музикант и лингвист, която дойде на работа при мен на шестата година от създаването на 6 октомври 1966 г. първия Държавен Научноизследователски център по сугестология и ми помогна да намеря по-добре мястото на класическото изкуство, което бях започнал да внедрявам. Професор д-р Евелина Гатева внесе изкуството и красотата в живота и в работата ми.“

Научноизследователският институт по сугестология в София функционира в периода от 1966 до 1984 година под ръководството на професор доктор Георги Лозанов. От месец февруари 1971 година под негово ръководство неговата сътрудничка професор доктор Евелина Гатева започва работа по създаването на глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес, с което се прави крачка от така наречения клиничен вариант към художествения. Това е нов етап в развитието на сугестопедията и затова потърсихме отговор на въпроса: С какво допринася изкуството към вече изградения модел?

Със своя енциклопедичен ум професор Лозанов е долавял силата на класическото изкуство в обучението и е започнал да го внедрява в Сугестопедията. Видни педагози са проявявали подчертан стремеж да внедряват класическото изкуство в педагогиката, реализирайки един от нейните фундаментални дидактически принципи – Принципът за нагледност! Днес звучат още по-актуално и съвременно следните мисли на световно известния руски педагог Дмитрий Константинович Ушинский, основател на научната педагогика в Русия:

„Природата на детството очевидно изисква визуализация. Детето мисли във форми, образи, цветове, звуци, усещания въобще. Нагледните пособия са средство за активизиране на мисловната дейност на учениците. Детската природа се нуждае от нагледност. Научете детето на пет каквито и да било неизвестни нему думи и то ще се мъчи над тях дълго и напразно, но свържете с картинки двадесет такива думи и детето ще ги усвои бързо.“

Та това не е ли един прецизен предикат на Сугестопедията, нейната същност:

Детето ще се мъчи дълго и напразно при научаването на пет неизвестни нему думи.

Детето ще усвои бързо двадесет неизвестни думи, свързани с картинки!

Виждаме Четвъртия закон на Сугестопедията в действие - Многократно увеличен учебен материал!

Имаме научното изкушение да посочим и един твърде многозначителен и любопитен факт: Един век по-късно, след като Дмитрий Ушинский оповестява своята дидактическа теза, че с помощта на нагледността и картинките детето ще усвои по-бързо четирикратно повече нови думи, професор Георги Лозанов защитава дисертация, в която по научен път доказва възможността за многократно увеличение на учебния материал:

Константин Дмитриевич Ушинский умира на 48 годишна възраст на 02 януари 1871 г. в Одеса, погребан е на територията на Киевския Видубицки манастир до църквата Свети Георги Победоносец. С Постановление на МС на РСФСР от 25 юни 1946 година е учреден медал К. Д. Ушинский за особено отличили се педагози, а през 2018 година със Заповед № 71 от 11 декември на Министъра на науката и висшето образование на РФ медалът е със статут на ведомствена награда на Министерството на науката и висшето образование на РФ.

Сто години след смъртта на Константин Дмитриевич Ушинский, на 12 януари 1971 г. в Харковския научно-изследователски медицински институт по неврология и психиатрия, старши научен сътрудник Георги Лозанов като ръководител на създадения от него Научно-изследователски институт по Сугестология, в който работят заедно с професор Евелина

Гатева, защитава дисертация на тема „Сугестология и Сугестопедия“ и му е присъдена научната степен „Доктор на медицинските науки“.

Благодарение на професор Евелина Гатева, в Сугестопедията се внедрява **Седмия закон - Приложение на класическото изкуство и естетиката**, чиято същност се изразява в следното:

Класическото изкуство и естетиката се използват в сугестопедията като особено ефективни медиатори на неманипулативната комуникативна сугестия поради тяхната способност да излъчват безброй неспецифични стимули, които подхранват изобилието от периферни перцепции, незабележими за съзнанието.

Сугестопедичното изкуство създава условия за състояния на оптимална психорелаксация и хармония, които помагат да се създаде състояние на спонтанно повишена възприемчивост и да се стимулира способността да се разкрият психичните резерви в приятна атмосфера. То помага да се достигне до състояние на вдъхновение и да се отклони вниманието от „болното място“, където има страх, свързан с ученето.

Класическото изкуство се въвежда чрез специално подбрани произведения на класическата музика, песни и арии, литературни произведения, репродукции на шедевори на изобразителното изкуство и т.н.

Творческата дейност е важен компонент от образованието и обучението на децата, тя оставя дълбоки следи в развитието им. При това, далеч не е задължително в бъдеще, всички занимавали се с изобразително изкуство, да станат художници. С голяма вероятност, обаче, у тях ще се възпита отношение към изкуството.

Заниманията по изобразително изкуство стимулират детското въображение и творческите нагласи, настройват сетивата за възприемчивост към красивото, формират и развиват чувство за естетика и финес, предизвикват любов към изкуството. Те възпитават способност да се цени, сътвореното от друг творец, а пътят на превръщането на собствената идея в завършена творба, носи несравнима наслада. Получавайки изобразителна задача, детето се научава да разрешава проблеми, учи се на концентрация, отдаденост, увереност, самочувствие, стимулира се фината моторика на ръката.

Наред с тези общоизвестни предимства, заниманията по изобразително изкуство носят и редица допълнителни ползи. Децата общуват с лекота помежду си, дават мнение за творческия процес или завършена творба, намират алтернативи, търсят и предлагат помощ, споделят материали. В групи от деца, дори на различна възраст, без бариери се създава атмосфера на взаимопомощ, разбиране, споделяне, а някои задачи изискват и работа в екип. Обикновено децата работят в неформална творческа обстановка, слушат музика, понякога пеят. Изкуството ги обединява, свързва, освобождава и децата неспонтанно споделят преживени моменти от детската градина, училище, случки с приятелите и близките си, разказват любими книжки и филми.

Децата разказват, че посещават заниманията по изобразителното изкуство защото обожават да рисуват, обичат да творят по разнообразни теми, подобряват художествените си умения, чувстват се разбрани, изпитват щастие, а и това е добър начин да прекараш свободното си време.

Творческият процес изисква качества като търпение, спокойствие, последователност,

пунктуалност и много често родителите на емоционални или нетърпеливи деца, ги насочват към занимания по изобразително изкуство с цел преодоляване на тези състояния. Естеството на работа им въздейства положително, те се отпускат, успокояват, улягат, стават прецизни.

В съвременния дигитален свят, децата прекарват голяма част от денонощието, използвайки разнообразни електронни устройства, а прекомерната им употреба може да бъде причина за гореописаните състояния, води до зависимост, нервност, избухливост. На екраните на телевизорите, смартфоните, таблетите, лаптопите, компютрите, конзолните и електронни игри, рекламните видео табла, с които не само децата, а всички ние сме заобиколени, всичко се случва бързо, цветно, лесно, интересно, а това трудно може да се конкурира с каквато й да е дейност, която изисква да се вложи време, мислене, търпение, умение, вглъбеност, концентрация.

Дигиталните умения са безспорно важни за съвременния човек, но тази наситена визуална информация - образи, движения, светлини - повлиява и не дотам положително поведението и развитието на децата.

Непосредственият досег с изкуството, би могло да бъде много полезно като противодействие и баланс в тази насока, осигурявайки условия, децата да изведат своята творческа идея до краен резултат, да създадат творба в спокойна творческа атмосфера, и то благодарение на своите ръце, способности, въображение, всеки със собствен темп на работа, без мигащия бутон на екрана да очаква от тях вземане на решение и по-нататъшно действие.

Законите на сугестопедията са валидни и се прилагат и в обучението по изобразително

изкуство.

Без първия закон, любов, няма как да се работи с деца, да се преподава, и особено изкуство. Освен любовта на учителя към учениците, тук те споделят и любовта си към изкуството, взаимно се вдъхновяват.

Вторият закон, свобода, също съвсем естествено се налага. Учителят не е жури, не е изпитващ, той не дава оценка на таланта, а само създава творческа обстановка, среда за развитие. Децата работят лесно и интуитивно, подсъзнателно, неподправено, те не се самоограничават. Подходът на учителя към децата, трябва е такъв, че той да им поднася теоретичните съвети и насоки с такт, без да не им налага граници, рамки, ограничения.

Изобразителното изкуство ни откъсва от реалността и ни представя заобикалящия свят по необикновен начин. Всеки творец е самобитен, различен и необикновен, каквито са и неговите творби, пречупени от собствения му мироглед. Във всяко занимание по изобразително изкуство на малките художници се задава различна изобразителна задача, усвояват се нови умения, готовите творби са необикновени, в този смисъл случва се нещо необикновено, което е третия закон в сугестопедията.

Що се отнася до шестия закон за Златното сечение, то закона за хармония във Вселената, стои в основата на изобразителното изкуство от векове и той се представя на децата в заниманията по изобразително изкуство, разбира се, съобразено с тяхната възраст и възприятия.

Относно седмия закон на сугестопедията - приложение на класическото изкуство и естетиката, можем да направим аналогия със

значението на изкуството и във Валдорфската педагогика, в чиито принципи също се преплитат идеите за любовта, свободата и изкуството. Затова с основание мнозина наричат Валдорфската педагогика прозорче към детската същност. Нейният основател, австрийският учен и философ доктор Рудолф Щайнер, смята, че изкуството има решаващо влияние във възпитателската и преподавателската работа. Според него чрез разума човек разбира, но чрез художествения усет изживява, ето защо педагозите трябва да обичат изкуството и да позволят на децата да преживеят неговото въздействие.

Изкуството не само трябва да трябва да съпровожда останалите форми на възпитание и преподаване, то трябва да е органично включено в тях, запалвайки копнежа за познание и обучение.

Академична работа и изкуство се преплитат във всички часове по всички предмети, писането и рисуването вървят ръка за ръка. Децата нямат за задача просто да препишат или напишат текст, те украсяват с орнаменти, фонове, подчертавания, рамки и рисунки своите тетрадки, така че тетрадката да се превърне буквално в красиво илюстрирана книжка.

Тук е момента и ние да си спомним удоволствието, което мнозина от нас са изпитали в детска възраст от създаването и споделянето на своя читателски дневник, пълен с бележки за прочетеното, но и изпъстрен със собственоръчно нарисувани илюстрации.

Подобна практиката съществува и в нашите училища - изготвянето на такива цветни читателски дневници; илюстриране на тетрадките по различни предмети; изготвяне на

богато и пъстро портфолио на ученика със секции за семейството, приятелите, интересите и т.н.; участие в училищни базари по различни поводи с ръчно изработени предмети, картички, рисунки; споделяне на лично творчество по повод на патронни празници.

С няколко рисунки на деца от Школа по изкуствата „Магия 7“ – Варна илюстрираме техния пътър свят и всички наши твърдения за приложението на класическото изкуство и естетиката в сугестопедията:

Лора на 5 години

Александър на 6 години

Ирина на 8 години

Йоана на 6 години

Анна 7 години

За повече информация: sss-bg.com.

Поуката, която трябва да се направи, че изкуството е нужно да присъства, не само по подобни поводи, но и в ежедневните задачи на децата. Да се заложи на интердисциплинарния подход и да се изгражда връзка към изобразителното изкуство от други области на образованието.

След направения паралел между обучението по изобразително изкуство и обучението по методите на сугестопедията, се налага следния **извод и препоръки**: по време на обучението чрез сугестопедия да се възлагат изобразителни задачи.

В зависимост от преподаваната материя, условията на средата, продължителността на занятията, да се подберат подходящи материали (листи хартия, акварелни бои, графични, цветни моливи, флумастери, маркери, пастели, цветна хартия, ножици, лепило, пластилин, изрезки от списания, вестници, подръчни материали и др.), за изработка на малки рисунки, малки пластики, хартиени мозайки, колажи, които обучаемите с радост да отнесат у дома, а някой от тях би могъл да открие художника в себе си.

Литература:

- 1) Георги Лозанов. Сугестопедия-десугестивно обучение. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. С., 2005.
- 2) Георги Лозанов. Сугестология. Издателство „Наука и Изкуство“. С., 1971.
- 3) Гатева, Евелина. Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес, Научно-изследователски институт по сугестология. С., 1982.
- 4) Илия П. Пеев, Ванина С. Бодурова. Възможности за приложение на сугестопедията за формиране и развитие на комуникативните умения и управленската култура на морските командни кадри като фактор за безопасността на

корабоплаването през XXI век. (Иновации в морското образование на бъдещето).

Списание “Класическа сугестопедия” – Брой 1, 2021, стр. 1-20.

<https://suggestology.org/spisanie-klasicheska-sugestopedia/broi-1-22-07-2021/>

<https://suggestology.org/wp-content/uploads/2021/07/%D0%9A%D0%A1-%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%8F-1.pdf>

5) Принцип за нагледност - Педагози БГ.

<https://pedagogy-bg.blogspot.com/2019/03/princip-za-naglednost.html>

6) Педагогика и изкуство. Резюме от лекция, изнесена по време на „Художествено-педагогическа конференция на Валдорфските училища“ през март 1923 г.

<http://webstage.bg/roditelstvo/5544-deteto-koeto-modelira-ili-risuva-makar-i-vse-oshte-nesrachno-probuzhda-v-sebe-si-dushevniya-chovek-rudolf-shtayner.html>

7) Georgi Lozanov. Suggestopaedia – desuggestive teaching communicative method on the level of the hidden reserves of the human mind, Sofia University Press 2005

To the memory of Prof. Dr. Evelyn Gateva who brought Art and Beauty into my life and into my work Dr. Georgi Lozanov Published by Dr. Georgi Lozanov International Centre for Desuggestology, Vienna, Austria.

8) Georgi Lozanov Suggestopedia/Reservopedia. Theory and Practice of the Liberating – Stimulating Pedagogy on the Level of the Hidden Reserves of the Human Mind, Sofia University Press 2009

“My personal belief is that human hidden reserves are endless. However, science has reached an understanding that they are far larger than currently realized“ (Dr. G. Lozanov»s speech at the meeting of the twenty UNESCO experts,1978.)

Контакти:

Капитан I ранг о.р. професор д.пс.н. инж. Илия
Пеев
E-mail: ippeev@abv.bg
Mob.: +359 898 359 647

Сияна Струнчева, художник-педагог,
преподавател в Школа по изкуствата „Магия 7“ –
Варна
sss-bg.com,
s.strun@gmail.com

[1] Седмият закон на Сугестопедията е формулиран от професор доктор Георги Лозанов през 2007 година в памет на професор доктор Евелина Гатева. Без нейната изследователска и практическа работа той не би могъл да съществува. Бел. Ред.

[2] Законите на Сугестопедия са изведени и формулирани като такива през 2007 година от професор доктор Георги Лозанов и публикувани за първи път през 2009 година в последния му труд, Suggestopedia/ Reservopedia. Theory and Practice of the Liberating-Stimulating Pedagogy on the Levels of the Hidden Reserves of the Human Mind\$q Sofia University Press, но същността им заляга в Сугестопедията от самото ѝ раждане през 1966 година. Бел. Ред.

АКО ИСКАШ ДА ПЕЕШ ЗА СЛЪНЦЕТО, ТРЯБВА ДА ГО НОСИШ В СЪРЦЕТО СИ!
ИЛИ
КЪДЕ МОЖЕ ДА ЖИВЕЕ СУГЕСТОПЕДИЯТА?

ИРЕНА МЛАДЕНОВА

МАГИСТЪР ПО ДЕТСКА ПЕДАГОГИКА, КАНДИДАТ НА ФИЛОСОФСКИТЕ
НАУКИ, УЧИТЕЛ ПО ИСПАНСКИ ЕЗИК /В НАЧАЛЕН И ГИМНАЗИАЛЕН
КУРС/, ПРЕВОДАЧ НА КНИГИ ОТ ИСПАНСКИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК.
ПОСЛЕДОВАТЕЛ НА СУГЕСТОПЕДИЯТА НА Д-Р ЛОЗАНОВ И Д-Р ГАТЕВА С
ЦЯЛОТО СИ СЪРЦЕ.

MASTER OF CHILDREN'S PEDAGOGY, CANDIDATE OF PHILOSOPHICAL
SCIENCES AND TEACHER OF SPANISH / IN PRIMARY AND SECONDARY
SCHOOL /. TRANSLATOR OF BOOKS FROM SPANISH INTO BULGARIAN.
FOLLOWER OF THE SUGGESTOPEDIA OF DR. LOZANOV AND DR. GATEVA
WITH ALL MY HEART.

Предисловие

В последните 5-6 години от моята практика освен познатите класически сугестопедични курсове по испански език приемах и индивидуални уроци с ученици от различни степени на образователната система. Деца, които с голям ентузиазъм са влезли в езикови училища; деца, които видимо харесват испанския език и имат някакви познания, макар и понякога доста фрагментарни, разхвърляни, но всичко може да се подреди, да се припомни, да се научи. Това, което забелязвах при всички бе, че те бяха започнали да се отвърщават от испанския езика, дори да го мразят /за мен бе ясно, че не езика, а това, което им се случва чрез езика ги отблъскваше/. Често и те, както и родителите им споделяха, че учителите се сменят ежегодно, че изискванията са много тежки, че учебниците са на много по-високо академично ниво от това, което би трябвало да е за възрастта; много от родителите включително бяха повярвали, че техните деца явно не са много умни... И че имат нужда от помощ, за да завършат някак си с горедолу приличен успех училище.

И съвсем естествено, само след няколко седмици занимания, тези деца пееха, смееха се, искаха да четат, да превеждат, да измислят, да правят асоциации, да играят на всякакви игри, говорейки испански език... Познавате това чудо, нали? Най-важното нещо, което се случваше в тези часове бе възвръщането на любовта към испанския език и нежното подаване на този незаменим сигнал – Аз вярвам във вас! Вие можете да се справите! Толкова много сте научил/а до сега, спокойно, скоро всичко ще бъде подредено и красиво! И чудото ставаше!

Но не спираха да се появяват и други деца с подобни болки и травми, със същата загуба на желание да учат, с угаснал поглед и усещане, че са глупави и нещо важно са пропуснали, което видиш ли, няма как да наваксат. След уроците си с тях аз не спирах да мисля какво всъщност се случва ежедневно в училище, че се стига до този момент на обезсърчение и усещане за безсилие, както и чувство за малоценност и оскъден интелектуален капацитет!

И ето че вече съм в училище. Узнах малко

повече, отколкото когато приемах ученици в дома, който бях сътворила за Сугестопедията. Там, където можех спокойно да ги слушам и ги подкрепям, да се радвам на техните по-уверени стъпки и да се надявам тайно ситуацията в училищата им да се промени в полза на истинския човешки напредък.

Все още не съм изгубила тази надежда.

Не съм сигурна, че тази статия ще бъде вдъхновяваща, защото ми се иска да споделя с вас моите наблюдения относно училищните нагласи, които трудно бих могла да нарека вдъхновяващи. Те така са се вкоренили в мисленето на ученици, учители и родители, да не забравяме и управленски апарат и администрация, че са необходими десетократно повече сили и стократно повече вяра, за да може поне мъничко да си пробие път този вид учене, който води до трайни знания и самоусъвършенстване на личността.

И за да не съм голословна, ще изредя някои от тези нагласи, които продължават да битуват в училището, макар и да съм сигурна, че не във всяко и не при всеки учител. Моето искрено убеждение е, че когато тези нагласи напуснат категорично училището, бихме могли да кажем, че преминаваме към друг начин на мислене и действие в образованието. Докато обаче те са настанени удобно в системата и се използват, за да ограничат свободата на индивидуалното развитие според темпа и възможностите на всяко дете, то няма нужда да се залъгваме, че има промени.

Моля, не бързайте да реагирате на това, което ще срещнете по-долу. Не е обвинителен списък, а сериозно наблюдение от няколко години, както и търсене на мнението на хора, тясно свързани с образованието, съмишленици, родители,

приятели с деца в различни възрастови групи, участие в международни форуми и конгреси. Споделени мисли с ученици и учители, както от България, така и извън нея. Четене на книги и гледане на филми, касаещи образованието и това, какво правим с децата си.

Ще си позволя да използвам и някои определения, които съм чувала през изминалите години и са ме разстроили много.

Широко разпространени училищни нагласи

1-ва училищна нагласа – Училището е „задължителното зло“, през което трябва да минат децата ни. То е все по-малко мястото, на което се разкриват заложи и таланти и се разкрива истинския потенциал на човешката личност. Да се ходи на училище не е приятно.

2-ра училищна нагласа – Оценяването на учениците е най-важното нещо. И то оценяването на базата на възпроизвеждане на някакъв преподаден материал продължава да бъде водещо. Няма значение дали чрез тест, контролна работа, класна работа и т.н. При наличие на десетки видове интелигентност, изследвани от учените, само един вид бива оценяван. И то чрез оскъдна скала...

3-та училищна нагласа – Наградата за всички положени усилия е една оценка, която рядко показва истинските знания на ученика. Показва временно състояние на услужливата памет, а тя зависи от десетки условия. Чрез 6-тата награждаваме, 5 е по-малката награда, а 4-ката е нежеланата награда. За 3-ката, милата, няма да говоря.

4-та училищна нагласа – Наказанието също е много важно нещо. Наказваме грешките, които

учениците допускат в хода на процеса на учене. 2-ката е „стимулиращо наказание“, което води до „стягане на ученика“. Наказваме и поведението по административен начин. Така де, да я ясно, че наказанието е водещ принцип. А грешките, които са толкова естествени за всяко едно ново познание се превръщат в кошмар и за ученици, и за родители, защото носят слаба оценка.

5-та училищна нагласа – Назидателния тон показва кой командва процеса. На учителите се говори на Вие, но те не говорят на учениците на Вие, а на Ти... Но не защото са си приятели с учениците, нито защото са близки с тях, да не говорим защото добре ги познават /това са поне 3 от многото условия да си говорим на Ти/. А защото учителите са на по-висока стълбица и могат да си го позволят!

6-та училищна нагласа – Да „натискаме децата“ е също много важно нещо. Приема се, че всеки учител може „да натисне“ учениците да учат повече, да „не се обаждат много“, се явят на олимпиада, на конкурс, на състезание и то като се обещаят гореспоменатите „награда“ и „наказание“.

7-ма училищна нагласа – Лицемерието е важен урок, който колкото по-бързо се усвои от учениците, толкова по-бързо води до по-висока оценка.

8-ма училищна нагласа – Статичното състояние е равно на концентрация.

9-та училищна нагласа – Фронталното разположение и прилежащото му обзавеждането в класната стая, познато ни от XIX и XX век, където имаме бюро и стол за учителя, зад него задължителната дъска /сега просто е с бял цвят вместо черен/ и срещу учителя – чинове за

учениците, разположени в редици един зад друг! Има и столове за учениците... За малко да пропусна! Веднага става ясно кой от коя страна е!

10-та училищна нагласа – Тишината в класната стая е признак, че в нея се учи много.

11-та училищна нагласа – Принадлежността към дадено училище има външен вид, униформа! За вътрешен, не знам. Още се опитвам да разбера.

12-та училищна нагласа – Етикетирането на ученици като „добри“ или че „нищо не струват“, определя отношението на една част от учителите към тях. И новите учители много бързо биват уведомени за това.

13-та училищна нагласа – Родителите на са възпитали децата си. Учителите нямат време за това, те преподават.

14-та училищна нагласа – Колкото повече материал се преподава, толкова повече ум имат учениците в края на периода на „необходимото зло“... За „много“ материал съм съгласна, но не и за начина на подаването му!

15-та училищна нагласа – Домашните, о това ме „издънвява“ истински! Колкото повече, толкова по-добре! И ако може, от един и същи вид до припадък! Така се учи! И голяма част от родителите са съгласни! Сигурно така те са станали успешни и щастливи хора?! И този модел прехвърлят към децата си, защото всеки родител иска детето му да е „успешно“, но дали „щастливо“, също все още не знам.

16-та училищна нагласа – Ако ученикът не се справя, то е време за допълнителни часове. Не стига, че трудно понася вече часовете на

наказанията и лошите оценки, но хайде да му подсигурирм още подобни преживявания по съответната дисциплина. Ако ученикът има късмет и попадне на добър учител, то може и чудо да се случи! Ако ли не, продължава мъката и от тук до пълното отвращение от предмета има само крачка.

17-та училищна нагласа – „Една птичка пролет не прави!“. Разбирате ме добре... Но поне пърха наоколо и разбутва статуквото!

Сигурна съм, че списъкът може да продължи още много.

Както съм сигурна, че има решение за всяко едно от тези „безумия“. И аз намирам тези решения в Сугестопедията. Първо, разбира се, в теорията. После малки крачки в практиката и много големи в мислите, сърцето и душата ми.

Всички закони на Сугестопедията водят до чудесни резултати, бивайки прилагани заедно, в пълното им единение. Това води до разкриване на резервите на личността и истински процес на индивидуално самоосъществяване. Но къде и как е много важно!

В търсене и намиране на решение за премахване или поне ограничаване на битуващите училищни нагласи

В търсенето и намирането на решения за преодоляването на училищните нагласи само съм щрихирала в кой от законите в по-голяма степен ги откривам, с пълното съзнание за приложението на 7-те в цялост и с искреното признание, че ми е трудно за момента да го постигна. Влиянието на цялостната учебна среда, липсата на подкрепа, на приемственост; омаловажаването на методиката, приемайки че е

„несериозна и лековата“; омаловажаване на прилагането ѝ в нейната цялост; мнението, че е „остаряла“ и че може само елементи от нея да се ползват... я убива!

1-ва нагласа – Решение: 1-ви и 2-ри закон на Сугестопедията. Любов и Свобода. И „необходимото зло“ се изпарява.

2-ра нагласа – 3-ти закон. Убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва. Така отпада нуждата от оценяване. Как да оценим необикновеността от 2 до 6!

3-та училищна нагласа – 4-ти закон. Многократно увеличен учебен материал, подаден по подходящ начин. Наградата е ликуване на ума! Психически здрави, умни и щастливи хора за човечеството!

4-та училищна нагласа – 5-ти закон: Цяло-част, част-цяло. И грешката като част от цялостния процес на търсене и откритие идва да покаже, че всеки един от нас има право да греши и чрез грешките да учи. Да открива, да помни както може, да показва своите знания по специален начин. В многообразието се крие богатството на личността и чрез него се обогатяват и другите членове на групата.

5-та училищна нагласа - 1-ви и 2-ри закон на Сугестопедията. Любов и Свобода. Няма по-важен и по-маловажен в този процес. Всички сме важни и допринасяме с нещо в него.

6-та училищна нагласа - 1-ви и 2-ри закон на Сугестопедията. Любов и Свобода. Натиск в любовта няма. В свободата също.

7-ма училищна нагласа – 1-ви и 7-ми закон. Любов. Класическото изкуство и естетиката като изключително ефективни медиатори при

достигане на вдъхновение. Да видим как ще вирее лицемерието! 8-ма училищна нагласа – 6-ти закон. Златното сечение. Хармоничното редуване на състояния, възприятия, тон, ритъм и статиката отстъпва място на динамиката!

9-та училищна нагласа – 7-ми закон. Класическо изкуство и естетика. И хармонизирането на учебната среда се случва. Учителите и учениците се срещат е едно красиво място, в което се чувстват добре /за някои от тях, които имат тежка ситуация в домовете си това можа да бъде животоспасяващо/, в което могат да бъдат приети, изслушани, успокоени, насърчени, да учат с радост и вдъхновение, да бъдат творци и изследователи, да бъдат въображаеми герои, които, сигурна съм, че след години ще осъществят в живота си.

10-та училищна нагласа – 3-ти, 4-ти и 5-ти закони. Убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва. Многократно увеличен учебен материал. Цяло-част, част-цяло. Няма как чудо да се случи в тишина!

11-та училищна нагласа - 1-ви и 2-ри закон на Сугестопедията. Любов и Свобода. Никой на никого не принадлежи. Можа да бъде част от цялото, но затова едва ли помага дори и най-красивата „уни-форма“.

12-та училищна нагласа - 1-ви закон. Любов. Любовта не може да осъжда, тя не слага етикети!

13-та училищна нагласа - 1-ви и 7-ми закони. Любов. „И там, където не помага етиката, ще помогне естетиката“ ни казваше Д-р Лозанов.

14-та училищна нагласа – 3-ти, 4-ти и 5-ти закони. Убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва. Многократно увеличен

учебен материал. Цяло-част, част-цяло. Важно е как се предлага материала!

15-та училищна нагласа – В прилагането на 7-те закона в единство не е необходимо да се дават домашни, защото учениците учат всичко в часовете. Дават се творчески задачи, които са индивидуален начин да се изрази наученото.

16-та училищна нагласа – 2-ри закон. Свобода. Всеки има право да потърси и намери своя учител.

17-та училищна нагласа – 1-ви, 2-ри и 3-ти закони. Любов. Свобода и Убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва. Докато има няколко чифта очи, които блестят, ще си струва да пръхам наоколо! Но не и да позволя да ми отрежат крилата.

И ако преди години с даденото заслужено от ЮНЕСКО признание на Сугестопедията като най-хуманен метод в света се препоръчва внедряване и във всички степени на образованието, както и в райони, в които образованието е на много ниско ниво и липсват учители, с цел бързото и ефикасно обучение по всички дисциплини, то в ден днешен, според моето скромно мнение, е още по-важно да се прилага във всяка една институция, която има претенциите да се нарече Училище. Защото ако Училището продължава да бъде „необходимо зло“...то по-добре да го няма. И не в този вид училища може да живее Сугестопедията.

Скъпи колеги, когато пожелаете да влезете в училище с надеждата да намерите дом на Сугестопедията, моля, бъдете много наблюдателни. Тя заслужава най-красивото място: Храм на познанието, слънчев и светъл, пъстър и весел, огласен от музика и приятни

разговори между ученици и учители; заслужава да посреща изгрева с усмивка и да съзерцава залеза в надежда за утрешния ден; да бъде посрещната ласкаво и нежно; да бъде подкрепяна и подпомагана; да се замлъкне в нейно присъствие и да ѝ са даде време, за да покаже дълбоката си същност.

Заслужава цялата любов и отдаденост, цялото посвещение и търпение на този, който я е поканил вече в сърцето си.

Ще продължа да търся този Дом на Сугестопедията, в който тя да бъде себе си!

За да пееш за слънцето, трябва да го носиш в сърцето си!

Контакти:

Тел: +359 899 133 832

E-mail: irena.mladenova@gmail.com

Page: <http://www.suggestopediaespanol.bg/>

ИНТЕРАКТИВНО ОБУЧЕНИЕ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА СУГЕСТОПЕДИЧНИЯ МЕТОД

МИГЛЕНА ЛАЗАРОВА

УЧИТЕЛ В ДГ №9 „АЛЕН МАК“-СЪС СПЕЦИАЛНИ ГРУПИ
ГР.ВАРНА

Анотация:

Интерактивното обучение е вид обучение, което предлага повече възможности на взаимодействие между дете-дете, учител-дете. При интерактивните методи има наличие на активност от страна и на учител, и на деца. При тези методи няма пасивно възприемане. Чрез интерактивните методи децата се поставят в творческа ситуация. Учителят организира средата по такъв начин, че той е медиатор, един от участниците в целия педагогически процес. Целта на интерактивното обучение е да се създаде подходяща педагогическа среда, която ще повиши успешното усвояване на знания и умения и прилагането им в практиката. Сугестопедията осигурява тази динамична среда, в която децата се чувстват свободни да изразяват себе си, да се обучават чрез преживяване.

При малките деца се прилагат различни интерактивни методи като се съобразяваме с възрастовите особености. Важна особеност е, че прилагането на интерактивните методи в сугестопедичния процес трябва да бъде добре обмислено, не механично, т.е. съобразено със законите на сугестопедията. Всеки един от методите трябва да е съобразен със сюжетната линия на литературния текст.

Интерактивно обучение за деца в предучилищна възраст- това е специфична форма на организация на образователни дейности, чиято цел е да осигури комфортни условия за взаимодействие, в които всяко дете усеща собствения си успех.

Сугестопедията осигурява тези условия.

Ключови думи: интеракция, интерактивен метод, интерактивно обучение, сугестопедия

Abstract:

Interactive learning is a type of learning that offers more opportunities for interaction between child-child and teacher-child. In the interactive methods, there is an activity expected from the teacher's as well as the children's side. There is no passive perception in the interactive methods. In these methods, children are placed in a creative situation. The teacher organizes the environment in such a way that he/she is a mediator and one of the participants in the whole pedagogical process. The aim of interactive learning is to create an appropriate pedagogical environment that will increase the successful obtaining of knowledge and skills and their application in practice. Suggestopedia provides this dynamic environment where children feel free to express themselves and to learn through experience.

In young children's teaching, various interactive methods are applied, considering the age characteristics. An important point is that the application of interactive methods in the suggestopedia process should be well considered and not mechanical i.e., in accordance with the laws of suggestopedia. Each of the methods must be consistent with the plot line of the literary text.

Interactive learning for preschool children is a specific form of organizing educational activities, which aim to provide comfortable conditions for interaction in which each child feels his/her own success.

Suggestopedia provides these conditions.

Key words: interaction, an interactive method, interactive teaching and learning, suggestopedia

Интерактивното обучение е вид обучение, което предлага повече възможности на взаимодействие между дете-дете, учител-дете. Едни и същи методи могат да бъдат използвани като активни или като интерактивни методи.

Често учителите смятат, че въвеждането на интерактивно обучение в образователен процес изисква наличие на компютър, проектор в кабинета. В педагогиката има многобройни класификации на учебните методи. От ефективността на методите, зависи и ефективността на обучението.

Понятието „активни методи“ принадлежи на Джон Дюи. То се свързва с така нареченото Активно учене, което стимулира децата да правят нещо повече от пасивно слушане, възприемане на определена информация, да я запомнят или възпроизведат.

При интерактивните методи има наличие на активност от страна и на учител, и на деца. При тези методи няма пасивно възприемане. Учителят и децата са във взаимодействие, в непрекъсната активност. Чрез интерактивните методи децата се поставят в творческа ситуация. Учителят организира средата по такъв начин, че той е медиатор, един от участниците в целия педагогически процес. Така организираната педагогическа среда превръща детето от Обект в Субект в образователния процес.

Целта на интерактивното обучение е да се създаде подходяща педагогическа среда, която ще повиши успешното усвояване на знания и умения и прилагането им в практиката. Моят опит показва, че приложението на законите на сугестопедията в тяхната цялост и единство, осигурява най-подходяща педагогическа среда за прилагане на интерактивните методи. В какво

се изразява тяхното своеобразие в сугестопедичния процес?

Първо трябва да си отговорим на въпроса: Що е интерактивен метод?

Понятието в тесен смисъл се разглежда като състоящо се от две думи „inter“, което означава взаимност и „akt“, което означава –действие. Интерактивните методи, не са конкретни техники и алгоритми, а цялостен процес на взаимодействие, в който образованието от статично се превръща в процес, във взаимодействие, в постоянно разчупване на формите.

Тази свобода, тази разчупеност на формите на взаимодействие е характерна и за сугестопедичния метод. Той дава възможност за свободна изява на обучаваните.

Интерактивните методи са личностно ориентирани. Защото чрез прилагането им ние се стремим да стимулираме активността, да разкрием потенциала на всяко дете според собствените му възможности. А това е целта на Сугестопедията – създаване на условия за изява на скритите резерви на всяко дете.

В сугестопедичните занимания по своеобразен начин се комбинират различните интерактивни и традиционни методи. Във всеки етап от сугестопедичното занимание може да се използват методи, както традиционни, така и интерактивни. Комбинирането им по различен начин води до ефективност в обучителния процес.

Интерактивните методи могат да се използват във всеки един от етапите на сугестопедичния процес. Важно е да се запомни, че те винагисе прилагат като се следва сюжетната линия на

литературния текст, който е въведен в концертния сеанс. Постепенно в разработките разделяме цялото (текста) на части. Въвеждаме децата в отделните моменти на приказката, чрез различни мисловни карти. Стимулираме децата да дискутират по различни казуси, в които ги въвличат героите. В края на сугестопедичния цикъл (в етапа на Представянето) децата стигат до свои собствени изводи след като всяко едно е преживяло по свой начин случващото се в приказния сюжет.

В първи етап - "Въведение" - се използва методът разказ, беседа. Нашите герои (обикновено са кукли) превеждат децата през цялото приказно пътешествие. Те разказват част от някоя история, или в диалог решаване на определен казус. Децата са в ситуация на размисъл, или желание да чуят продължението на тази интересна за тях история.

Във втори етап - „Концертният сеанс“ - няма възможност за прилагане на много интерактивни методи, поради спецификата на този етап. По време на т.нар. активен сеанс, децата са слушатели на литературния текст, който се чете от учителя. Но след активния сеанс, приказните герои отново влизат в диалог с децата, за да провокират детската наблюдателност преди изчитането на втория, т.нар. пасивен сеанс. Ако текстът е с по-сложна композиция, с повече герои, освен кратката беседа, която се провежда с децата по текста, сякаш между другото, учителят може да провокира дискусия по определен момент от приказката. Но тук нямаме за цел да задълбочаваме дискусията, а по-скоро да насочим вниманието на децата към определен момент, който ще бъде разискван в следващ ден (в някои от разработките)

В трети етап от сугестопедичния процес са

разработките. В разработките учителят прилага и комбинира по различен начин интерактивните методи.

Най-често използваните интерактивни методи са:

- Групов метод
- Мозъчна атака
- Метод на Конкретната ситуация
- Метод на малките проекти
- Педагогическа анимация
- Асоциативен облак
- Дискусия

Естествено тези методи се използват като се имат предвид възрастовите особености на децата, при които се прилагат. И най-важното е да не се губи приказността, при която учителят балансирано редува дейностите. Всеки един от методите се прилага самостоятелно, или в комбинация с други методи за да се реализира целта на Сугестопедията.

„Многобройни експерименти доказаха по безспорен начин, че най-подходящите условия за осъществяване целта на сугестопедията – разкриване на резервен комплекс на личността при условия на концентративна психорелаксация - създава класическото изкуство.“ (Лозанов. Г., „Сугестопедично практическо ръководство за преподаватели по чужди езици“. 1981 г., стр. 111)

Ще разгледам интерактивните методи с тяхната специфика в детската градина и прилагането им в сугестопедични занимания.

Мозъчна атака

Това е един от методите, който допринася за развитието на креативността както у детето, така и у възрастния. Този метод е полезен при

обсъждане на „сложни“ проблеми, или въпроси, които развиват продуктивното, а не репродуктивното мислене. В детската градина се използва този метод за колективно генериране на идеи. Търсят се отговори на различни въпроси. На децата се обяснява, че когато се зададе въпрос те могат да дават неограничен брой отговори. Методът на мисловните карти е вариант на мозъчната атака, защото това е начин да се стимулира мисленето, чрез визуализацията. Приемат се всички отговори - те се записват, независимо че децата все още не могат да четат. Така децата приемат, че отговорите им са важни. Отговорите могат да са с една дума, с едно изречение. Този метод е подходящ в разработките, тогава когато се поставя въпрос, над който децата трябва разсъждават, да изкажат своето мнение на основа на личен опит и усвоени вече знания. Тук отново действа вторият закон на сугестопедията, закона за Свободата, която дава възможност да детето да се вслуша във вътрешния си глас и да изразява спонтанно мнението си.

Например: „Защо падат листата на дърветата?“

- Защото пожълтяват.
- Защото искат да танцуват
- Защото идва есента
- За да направят място на новите зелени листа

Методът може да се използва както фронтално (имаме силно изразена интеракция между учител-деца), така и групово (осъществява се интеракция между деца-деца).

Метод на конкретната ситуация

Това е метод, който е близо до мозъчната атака. Представлява решаване на достъпен казус. На децата се дава информация за проблемна ситуация, която може да е въображаема или реална. Може да се работи фронтално, или

групово. Децата трябва да предлагат решения според своите знания, личен, социален опит.

Метод на малките проекти

Този метод се използва, когато децата са поставени в позиция на изследователи. Децата решават практически проблеми в игрово-познавателна ситуация. Характерна особеност е, че една част от интеракцията може да е в семейството, а друга в детската градина. Излиза се от учебното съдържание, за да могат да се задълбочат знанията по дадена тема. Този метод много често се използва при по-големите деца (5-7 годишните). Те вече имат достатъчно натрупани знания, умения, на базата на които могат да правят своите наблюдения, експерименти и умозаключения. В сугестопедичния процес в детската градина това е може би най-характерната особеност. Децата се поставят в условия близки до житейските ситуации. Децата се учат, обучават като преживяват реално ситуациите. В същото време те са в позиция да играят.

Прилагането на този метод позволява вплитане на другите интерактивни методи (*мозъчна атака, мисловните карти, дискусии*)

Изключително важно е при прилагане на тези методи, да се спазва шестия закон на сугестопедията, закона за Златната пропорция. Хармонията трябва да се търси в избора и структуриране на учебното съдържание в едно занимание. Този баланс преподавателят трябва да осигури и при използването на методи, редуване на дейности.

При работа с малки деца, поднасянето на информацията по този ненаатрапчив, деликатен начин е от изключително голямо

значение. Знаем, че концентрацията на вниманието при децата е за кратко време, а създаването на състояние на концентративна психорелаксация създава условия за учене без напрежение, за възприемане на многократно увеличен материал без да се усеща умора в по-продължителен период.

Педагогическа анимация

Като интерактивен метод в ДГ се използва предимно в последния етап (четвъртия етап) на сугестопедичния процес – „Представяне”. Педагогическата анимация има забавен, атрактивен характер. Децата учат чрез форми на забавление, които са спонтанни или предварително организирани. Но в тази форма на организация много лесно се осъществява затвърдяване на учения материал в предходните разработки по определената тема.

Асоциативният облак

В детската градина е вид мисловна карта. Тази интеракция се осъществява между Учител и Деца. С този метод имаме затвърдяване на усвоени знания, обогатяване на знанията и надграждане на основа на използване на асоциации. Този метод подпомага систематизиране на знанията. Тогава децата успешно могат да открият връзката между предметите като прилагаме петият закон на сугестопедията, закона за Цяло –Част, Част-Цяло, Частта чрез Цялото.

1 вариант

Самата организация може да бъде изцяло във вербален план. На децата се задава въпрос без нагледна опора, а децата изцяло се опират на своите изградени вече конкретни представи.

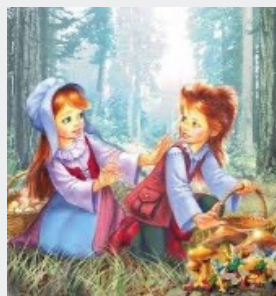
Предлага се играта „Аз казвам, ти се сещаш”. Обяснява се на децата, че ще чуят дума, а те

трябва да назоват друга дума, която по някакъв начин напомня за казаната от учителя дума. Не е задължително да се изисква обяснение. Но ако учителят прецени, може да се попита детето за допълнително обяснение.

Учителят казва думата „Слънце“ отговорите могат да бъдат най-разнообразни (Светлина, топлина, усмивка, кръг, жълто, лято, плаж)

2 вариант

На табло пред децата се поставя картинка която символизира определена дума. Децата подбират и поставят картинки, които свързват с този символ. Обясняват (разказват) в какво се състои според тях връзката между думите.

Дискусия

Дискусията е метод на мозъчната атака. Пред децата се поставя труден въпрос, който изисква

тяхното мислене, анализ, за да се достигне до определен отговор. Всички деца се включват активно, защото могат свободно да изразяват своето мнение. В края на дискусиата се формулира колективно решение на проблема, или препоръка. Децата изразяват своето мнение с „Аз мисля...“ „Съгласен съм , но....“ „Не съм съгласен, защото.....“ Ефективността на обучението зависи от много фактори, един от които е правилното комбиниране на различните методи, така че да се стимулира инициативността на децата, да се разкрият техните скрити резерви и в същото време да се усвояват ключовите компетентности.

Прилагането на интерактивните методи намират най-естествената си среда в сугестопедичните занимания, защото в тях се осигурява на децата възможност за изява, за стимулиране на творческия потенциал, за възприемане на многократно увеличен материал по най-елегантния и релаксиращ начин и точно затова методът на проф. Д-р Георги Лозанов е предпочитан от много учители от различни степени на образователната система по целия свят.

В таблицата ще предложа сравнителен анализ между сугестопедичния метод и традиционните методи в обучението. Тук ясно се вижда предимството на сугестопедичният метод като интерактивен метод на обучение пред пасивните традиционни методи.

Характеристики на традиционните методи	Характеристики на Сугестопедичния метод
Обучението е като продукт. Усвояване на информация, необходима за успешно представяне на изпита Обучението е линейно	Обучението като процес. Осъзната потребност от информация. Обучението е многопластово.
Сравнително твърда структура. Предварително установена учебна програма. Решаване на проблеми в структурирана и статична обкръжаваща среда	Сравнително гъвкава структура. Предполага различни начини на преподаване. Решаване на проблеми в неопределена и динамична обкръжаваща среда.
Прилагане на знания и умения към специфични случаи и ситуации.	Превръщане на информацията в годин за приложение ресурс.
Акцентираща на съдържанието, придобиването на количество „правилни“ информация веднъж завинаги.	Акцентираща върху това да се учи без учене. Учи се чрез преживяване като се следва сюжетна линия.
Учителят преподава знанието едноопосочно. Има редуване на дейностите на учител и ученик.	Учителят е ръководител и участник в процеса. Има наличие на интеракция.
Приоритет има възприемане, запаметяване и възпроизвеждане на информация	Детето е генератор на идеи. Създават се условия за трансформация на усвоените вече знания, умения с цел на усвояване нови.
Разчита се предимно на теоретичното абстрактното „книжно познание“	Теоретичното и абстрактно познание сериозно се допълва от експерименти и личен опит.

Детето се учи чрез активни дейности и взаимодействие. Планирането на съответни действия и възможности за взаимодействие, увеличава възможностите на детето да се учи.

В съвременния образователен процес целта е не само да се предаде информация, но също и да се преобразуват децата от пасивни получатели на чужди знания в активни конструктори на тяхното собствено знание.

Интерактивно обучение за деца в предучилищна възраст- това е специфична форма на организация на образователни дейности, чиято цел е да осигури комфортни условия за взаимодействие, в които всяко дете усеща

собствения си успех и изпълнявайки определена интелектуална работа, постига висока производителност.

В заключение мога да кажа, че интерактивното обучение е необходимо в съвременния образователен процес, не само защото се осигуряват условия за така желаната детска активност и креативност, но и защото се създават условия за пълноценно общуване между Учителя и децата.

Или, както пише професор Гатева, цитирана в книгата „Пътят на пролетта” .

„Учителят трябва да избере такъв метод и методики за обучение и възпитание, които също са насочени към развиване и стимулиране едновременно на вътрешната свобода на учителя и учениците.” (Бодурова В, „Пътят на пролетта” 2019 г. стр.44)

Контакт:

megilazarova1931@gmail.com

СУГЕСТОПЕДИЧНОТО ИЗКУСТВО

ЗЛАТИНА ДИМИТРОВА,

УЧИТЕЛ ПО МУЗИКА И ПИАНО В ЧСУ „РЪОРИХ“
ПРЕПОДАВАТ ПО ПИАНО, ТЕОРИЯ НА МУЗИКАТА, СОЛФЕЖ И
ПЕЕНЕ.
ИЗУЧАВА МУЗИКАТА В ОБЛАСТТА НА АУДИОВИЗУАЛНИТЕ
ТЕХНОЛОГИИ

Анотация:

Музиката и всички други изкуства се зараждат в древността през бита на хората и тази семантичност обединяваща всички изкуства се е наричала синкретизъм. Синкретизмът от гръцки в превод означава съединение, обединяване, а именно в модела на сугестопедичното преподаване се наблюдава сложна синкретична връзка. Тази синкретична връзка поставя началото на един нов вид изкуство - изкуството на преподаването - сугестопедично изкуство. Преплитането на поезия, музика, естетика, ритъм, говорна интонационна техника, научна литература, режисура, театрална игра, изобразително изкуство - всички те обединяват и изграждат картината на сугестопедичното преподаване чрез законите на Сугестопедията. Статията се спира на въпроси, свързани със сугестопедичното изкуство, с преподаването и разбирането му и свързването с емоционалната страна на преживяното. Сугестопедичното изкуство е това ново изкуство, през което всяка личност в средата на взаимодействие отразява разбирането, докато сугестопедагогът придвижва процесът на предаване на знания и ценности.

Ключови думи: сугестопедия, сугестопедагог, сугестология, сугестопедичното изкуство, педагогика, музика, изкуство, възпитание, учебен процес, учене.

Abstract:

Music and all other arts originated in antiquity during people's lives, and this semantics that unites all the arts was called syncretism. Syncretism from Greek in translation means connection, unification, namely in the model of suggestopedic teaching a complex syncretic

connection is observed. This syncretic connection marks the beginning of a new kind of art - the art of teaching - suggestopedic art. The intertwining of poetry, music, aesthetics, rhythm, speech intonation technique, scientific literature, directing, theatrical play, fine arts - they all unite and build the picture of suggestopedic teaching through the laws of Suggestopedia. The article focuses on issues related to the suggestopedic art, teaching and understanding it and connecting with the emotional side of the experience. Suggestopedic art is this new art, through which each person in the middle of interaction reflects the understanding, while the suggestopedagogue moves the process of transmitting knowledge and values.

Key words: suggestopedia, suggestopedagogue, suggestology, suggestopedic art, pedagogy, music, art, education, learning process, learning.

С развитието на сугестологията и сугестопедията се изгражда третия недела важен фактор за глобализирането и художествено оформяне на учебния процес, а именно сугестопедичното изкуство. То е подчинено на най-важната цел на Сугестопедията и сугестологията - разкриване на комплекса от резервни възможности на обучаващата се личност.

Сугестопедичното изкуство представлява неделима част в сугестопедичния учебен процес, в сугестопедичните курсове по езици и изобщо в цялата сугестопедична система. Създава условия на оптимална психорелаксация и хармония, които помагат създаването на състоянието за спонтанна възприемчивост и стимулиране на разкриването на психични резерви в приятна атмосфера. То помага на учащия да се пречупят психичните бариери, като страх от ученето или страх, че не може да се справи с определен материал и др. Доктор Лозанов казва, че „целта е да се отклони от “болното място”, където има страх, свързан с ученето” [1]. И именно това отклоняване от болното място се постига чрез взаимодействието и баланса помежду си на различните класически изкуства, присъстващи в сугестопедичната среда. Точно това взаимодействие на изкуствата създава среда на инфантилизация, спонтанна концентративна психорелаксация, която пък от своя страна благоприятства за магичното, че нещо необикновено се случва.

В древността изкуството е присъствало в обученията като средство за развитие на емоционалната интелигентност, за развитие на естетическите вкусове, за укрепване на детската душевност и нравственост. Дори в древна Гърция - Атина, в робовладелското общество се използвало изкуството за укрепване на войнствения дух, на тяхната класова солидарност. В частта “Ролята на изкуството в педагогиката в условията на различните общества” З.Дасколова излага в своето изследване много ясни примери за това как изкуството още в дълбока древност е използвано в педагогическата практика с различна цел. Древногръцкият историк и философ Плутарх в един свой трактат за музиката казва, че “музиката е дело на боговете” и трябва да оформя душата на детето, като я

насища с благонравие.

Платон философ-идеалист, представител на атинската аристокрация, подчертава огромното педагогическо въздействие на музиката в древния смисъл (в гръцката практика музиката означава “изкуство на музите”, цялата област на литературата, изкуството и науката, която са управлявали тези богини), вижда в нея “най-важната храна”, тъй като ритъмът и хармонията се вкореняват особено силно в душата, най-силно я трогват и я правят благопристойна, ако човек се храни правилно, а когато не е така - става обратното” [2].

Не само музиката била използвана като средство във възпитателния процес. Изобразителното изкуство пък се използвало за изграждането на естетически идеали към красивото. Със самото си възникване, изкуството има за цел да внушава, било то чрез хармонията, интерваловото съотношение на тоновете и други средства на музиката, чрез ритмизирането и мелодическото съчетание на текст при поезията в литературата, внушителните скулптури в архитектурата, музикално-сценичните действия на оперния жанр, движенията, танците и пр. Освен средството си на внушение, то има голямата роля и да възпитава. Например Естетическото възпитание като един от основните принципи на изкуството в педагогиката.

Разглеждайки най-важните функции на изкуството в педагогиката, Б.Т. Лихачов утвърждава основните принципи, на базата на които трябва да се строи съвременната система на естетическото възпитание. Проникаването на изкуството във всички сфери на детския живот, неговата активна роля за формирането на диалектико-материалистически мироглед в учениците, за възпитанието им на научни естетически представи за живота, за нравствените черти на личността, огромното

значение на изкуството в методиката на педагогическото въздействие - всичко това извежда на преден план принципа за всеобщността на естетическото възпитание и художественото образование [3].

Ето защо можем да кажем, че класическото изкуството има неманипулативно сугестивно въздействие при взаимодействие с педагогиката, следователно изкуството е в основата на сугестологията и сугестопедията.

Изкуството, както казахме, само по себе си е сугестопедично, то внася мелодичността и хормонията в учебните часове, обагря всяка една частица, било то текст, танц или просто една игра. Изкуството носи на сугестопедията не само фон, то има за цел да глобализира учебния процес, да хармонизира частта в цялото, а цялото да обгръща и обединява в едно частите чрез петия закон на сугестопедията "Цяло-част, част-цялор частта чрез цялото".

Законите на сугестопедията са така създадени и последователни, че един етап не може без друг, така балансирани помежду си и същевременно свършени отделни, така глобализирани в учебния процес, че е невъзможно и немислимо да не се проявяват положителни емоции и инфантилизация, любов и максимални резултати в учебния процес. Те са: Любов, Свобода, Убедеността на преподавателя, че нещо необикновено се случва, Многократно увеличен учебен материал, Цяло – Част, Част – Цяло; Частта чрез Цялото, Златната пропорция, Приложение на класическото изкуство и естетиката. Законите са завършени в последната книга на проф. Лозанов, публикувана на английски език „Suggestopedia/ Reservopedia. Theory and Practice of the Liberating – Stimulating Pedagogy on the Levels of the Hidden Reserves of the Human Mind“ Там той ги описва като sine qua

non – задължително условия. Те лежат в основата на всяка комуникация и именно тази комбинация от прилагането им във всеки един момент на учебния процес води до разкриването на скритите резерви.

Чрез средствата на внушение на сугестопедията се формира конструкцията, на едновременното въздействие и взаимодействие на цялостната многопланова организация на учебния процес. А средствата са: глобализираното изграждане на учебния процес, художественото оформление на учебния процес, организиране престижността на подаваната информация, организиране на условия за създаване на "инфантилизация", тоест пораждаване на доверие към източника на подаваната информация, организиране на многоплановост, организиране на говорната интонация и ритъм, създаване на условия за спонтанно възникване на състояние за концентративна психорелаксация.

В изкуството средствата на внушение - авторитет и инфантилизация, ритъм и интонация, многоплановост и концентративна психорелаксация - са базата за постигане на въздействието на творбата. А голямата творба е именно сугестопедичният учебен процес, изпълнен с толкова много вълнение и преживяване.

Глобализирането на учебния процес чрез средствата на внушение на изкуствата не би било възможно, постигането на толкова ефективен модел на преподаване, при взаимодействието си с друг вид система.

Сугестопедичното изкуство е базирано на песни, арии, специално подбрани и изследвани класически произведения, на репродукции от шедеври на изобразителното изкуство, кино и др. Създателят на сугестопедичното изкуство -

доктор Евелина Гатева създава свой метод на говорно-певческа постановка на гласа, който подпомага преподавателите-сугестопеди в работата им към безопасното разкриване на човешките резерви чрез синтез на различните семиотични системи на изкуствата, преплетени хармонично с някои точни науки. Тази система представлява използването на три интонации на гласа: равно, тихо, възторжено^[1] като чрез говорно-певческата техника на гласа се използват като част от цикъла на внушение - концертен сеанс, по време на който преподавателят-сугестопед използва, поднасяйки информацията. Тези три интонации на гласа са от изключително значение, взаимодействието им с поднесената информация, класическата музика в допълнение за класа и престиж и не на последно място преподавателят-сугестопед чрез сугестивното си поведение, създават условия за състояния на оптимална психорелаксация и хармония.

Всеки език, всяка реч има своя собствена вокална система. Гласните са общият знаменател за емоционално-логическата база на всички езици. Различните гласни съдържат различни тонове с техните основни характеристики: височина, трайност, сила, тембър. А това е и музика.

В нашите сугестопедични форми на изкуството (мелодрама и рецитал, художествено-дидактични песни, музикално-театрални и песенно-балетни спектакли, опери, художествени учебници и др.) различните говорно-музикални интонации са синтезирани специфично с глобално организираното учебно съдържание. Тук поставеният глас подпомага значително ефективността на учебно-възпитателния процес (и не само в сугестопедията) ^[5]

Освен интонацията на звуковете, поднасящи различно чувство и подбуждащи аналогични представи и чувства, друг фактор за художественото оформление е контрастът. Многоплановостта и контрастът се характеризират като мелодична линия в музиката. На принципа на контраста се преплитат един в друг етапите на сугестопедичния процес. Контрастът като единица седи в основата на развитието на всяко произведение на изкуството. За да има хармония, трябва да има контраст. Затова контрастът е специфично комунекативно и катарзисно средство и в сугестопедичното изкуство. То създава състояния на повишено очакване, изненада, засилва интереса и мотивацията при възприемане, осмисляне и репродукция на информацията. Върху принципа на контраста са изградени литературните и музикалните произведения ^[6].

Не може да се говори за сугестопедично изкуство, ако всички принципи на сугестопедията, всички връзки с изкуството, средствата за по-плавно усвояване на подавания дидактичен материал, дори психологическите средства, не бъдат на мястото си. И така, свършено съчетани както всеки детайл, всяка картина или дума присъстваща, градейки част от цялото. Преплитат се, светлосенки, интервали, хореография, явления от живописиста, музика толкова свършено и в единство, че като че ли нарочно, за да изградят едно ново класическо изкуство - сугестопедичното изкуство.

Тази семиотика на изкуствата в сугестопедичната среда още от първите минути на въвеждане в системата дава така наречената инфантилизация - предпоставка за пораждаване на доверие към източника на информация. Пораждането на доверие за получаването на информация е основно и показателно за различните системи на

обучение.

Интонацията, ритъмът, мелодичността, интерференцията между стих и мелодия, интерференцията на музика със комфортна и приятна атмосфера, престижът на подавания материал, балетът, театърът, танцът и много други, са тези, които оформят глобализираното изграждане на учебния процес.

Съчетават се науката с изкуството като един съвършено красив нов танц, и така представен този танц, че да бъде достъпен и овладян от всички, без да бъде натрапчив и преигран.

Сугестопедията има три основни групи средства, които са: артистически, дидактически и психологически. И именно тези артистически средства на сугестопедията въвеждат дидактизираното педагогическо изкуство (музика, театър, литература и др.) във всеки момент от обучението.

Те не стоят на страна от учебния процес като етап на илюстративност, а са споени с учебното съдържание. То в действителност е основа на артистичността. В това отношение се изисква голяма мярка, за да не се създаде самоцелно преиграване и да се пропуснат дидактичните моменти. Учебната зала все пак не е театър. Изкуството трябва да блика естествено в хода на учебния процес. Концертният сеанс например не трябва да се разбира само като отход и разнообразие. Той също е учебен момент, при който се използва музика. Подаваният в това време текст трябва да се слее с духа на музиката като особен вид дидактичен рецитал. Преподавателят е длъжен да изработи свои критерии за ползването на изкуството в лекциите си. Той е длъжен да помни, че сугестопедията не е "етюдопедия" и не разчита на самоцелна

зрелищност. Както принципите, така и средствата на сугестопедия са в неделима връзка и не трябва да се редуват, а е необходимо да се осъществяват едновременно във всеки един момент от учебния процес [7].

И така, с подкрепата на изкуството като най-силна форма на внушение, става формата на неусетно предаване на учебното съдържание, или учебното съдържание става форма на изява на изкуството. Така любовта към изкуството сугестивно слива една от основните потребности на личността - жаждата за информация. Тоест всяка дума, която носи сама по себе си смислово натоварване, се изговаря при четенето на текста с особена интонация на гласа, използването на нагледна представа, онагледяване чрез жестове, мимика, изображение се задържат заедно с определена дума и се превръщат в сигнал за спомняне на вече запомнената дума или изречение.

В практиката си при обучение на деца наблюдавам почти едновременно въздействие на 7-те закона на сугестопедията. Още с първия досег на групата и запознаването с новото се наблюдава постепенно отпускане и доверие към средата, след това и въздействието на първия закон - Любовта. Същевременно с него преподавателят въздейства чрез увереността си в работата и любовта, с която я представя, също както художникът представя своята картина. Тук съотнасяме следващия закон на сугестопедията, който е Убедеността на преподавателя, че нещо необикновено се случва. Вярата, че това е призиването на преподавателя и че това, което предава на крехката детска същност е неговият живот и че ще е в най-чист вид и в най-доброто си измерение. Тази вяра в преподавателя се предава почти мигновено в детската същност и

когато това се случи, инфантилизацията от своя страна се заражда спонтанно и неусетно.

Съществува ли колебание дори само за момент от страна на преподавателя, тогава връзката на взаимодействие, доверие в ученика и любов към това, което изучава, не би се осъществила. В учебния процес това взаимодействие в първите минути на въведение и запознаване са ключови за по-нататъшното действие на законите на сугестопедията. Сугестопедичното изкуство влияе на детската същност много прецизно и същевременно величествено в изграждане на много знания и умения в ранна детска възраст. Използването на сугестопедичното изкуство като средство за преподаване на друго изкуство е още по-впечатляващо, тъй като за да се преподава изкуство, то трябва да се разбира, а информацията за него, трябва да е поднесена внимателно с много детайли и образи, тогава се случва Магичното. Многоплановостта на различни действия, колаборацията на сложна теория, преплетена в детска приказка и използването на сугестопедичното изкуство - са връх в създаването и разкриването на резервите, които веднага се затвърждават като трайни знания.

Сугестопедичното изкуство е онзи неотклонящ поглед към бъдещето, към неспирното и необятното, онзи порив, който няма търпение, онази неизживяна страст или бликащият незнайно откъде порив на сила, жажда за знание и най-важното, красота.

“Човек има нужда от красота, а красотата е изкуството!” – казва Райна Кабаиванска.

Използвана литература:

Лозанов, Г. „ Сугестопедия- Десугестивно обучение л Комуникативен метод на скритите в нас резерви“, Издателство на Софийски Университет, София, 2005
Даскалова, З.. Ролята на изкуството в педагогиката в условията на различните общества, София 1983
Гатева. Е., Контрастът в комуникацията и в учебния процес, Сборник „Сугестология и обучение“, 1987
Списание „Сугестология и сугестопедия“ брой 1, 1975 г.

За контакт с автора:

kalima939@gmail.com

- [1] Проф. Д-р Георги Лозанов, „Сугестопедия- Десугестивно обучение“, София, 2005
- [2] Даскалова, З. София 1983. Ролята на изкуството в педагогиката в условията на различните общества. Дисертация.
- [3] Дисертация З. Даскалова София 1983
- [4] Интонационната люлка на равно – тихо- възторжено за първи път е предложена от доктор Лозанов в неговата психотерапевтична дейност в периода 1949-1965 година, Бел. Ред.
- [5] Сугестология и обучение. Контрастът в комуникацията и в учебния процес
- [6] Пак там.
- [7] Сугестология и сугестопедия 1 част 1975г

НЕОБИКНОВЕНИЙТ 3-ТИ ЗАКОН НА СУГЕСТОПЕДИЯТА

МИЛЕНА МИЛЕВА

През 2017 г. започнах обучението си по сугестопедия поради две причини. Първата беше продиктувана от желанието ми да разбера ще бъде ли възможно да ползвам методиката на д-р Лозанов и проф. Гатева в една толкова специфична област, каквато е работата с Родовото енергийно поле, а втората се криеше в пълното ми доверие към ясно формулираните Закони на сугестопедията.

На онзи етап не разбирах всички, но първите два - Любов и Свобода ми бяха напълно достатъчни, за да пожелая да извървя един Път, който от този момент нататък се превърна в нещо много специално за мен. И докато в останалите Закони, като: многократно увеличен материал, връзка "цяло-част, част-цяло, частта чрез цялото", златната пропорция и използване на класическото изкуство и естетика, успях да вникна без усилие, така и "странно непонятен" (лично за мен!) си остана третият - "Убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва".

Причината да разбирам, но да не съм убедена в 3-тия Закон е свързана с характера и начина ми на мислене, в който логиката е почти задължителен елемент. И, макар че от години изследвам една толкова духовна, деликатна, дълбока и значима тема като взаимовръзките в семейно-родовата система и влиянието им върху индивида, аз така и не намерих

доказателства за каквито и да било "чудеса", ако не ги случваме сами, разбира се.

И така, с известна неяснота какво точно иска да каже д-р Лозанов с 3-тия Закон, аз започнах сугестопедичната си дейност в приказната среща със СЕБЕ СИ в "Пътя Аугуста Монада". Излишно е да казвам, че в началото при работата си с клиенти оставях без особено внимание 3-тия закон, за разлика от стриктното спазване на всички останали. Не, защото считах, че не е важен, а защото имах чувството, че лично аз не мога да го приложа в неговата пълнота. Разбира се, знаех, че силната вяра умее да създава реалност, но съм много чувствителна към (често несъзнаваното) преиграване с нея, а в моя процес това би било нежелателно.

С тези си нагласи продължих, докато...не започнаха да се случват "необикновени" неща с абсолютно всеки от клиентите ми. Хора напълно различни един от друг, но обединени от "чудесата", които с вълнение ми споделяха при срещите ни. Не можех да пренебрегна факта, че тези уникални "синхроничности" (както предпочитах да ги наричам в началото!), от една страна се проявяват в реалния живот, а от друга - напълно се припокриват с динамиката и темите в "приказния Път" на клиентите ми.

Първоначално учудването ми бе голямо, после отдадох тези синхроничности на "случайност", въпреки че знам, че такава не съществува. После

количеството им ме накара (много любящо!) да си припомня 3-тият Закон, и да започна да му отдавам дължимото, колкото и "трудно" да се струваше това на аналитичния ми ум.

От този момент нататък "необикновеното" започна да се проявява с такава лекота, закономерност и естественост, че направо онемях от възхитителния гений на д-р Лозанов и проф. Гатева. От способността им да видят невидимото и ни поведат към единствения свят, в който се случват **истинските** чудеса - този на Любовта, Свободата и Истината! Не нашата, удобна Истина, а онази която променя света и самите нас.

Онова, което отличаваеше тази "необикновеност" от всичко, което познавам, беше изключително подкрепящата и утвърждаваща енергия, която тя носеше не само на клиентите ми, но и на самата мен. Това бяха послания, в които всеки един, към който бяха отправени, приемаше като Насърчение, Любов и Вярa, които да превърне в УВЕРЕНОСТ, че е на прав Път и не е сам! Когато работиш с Духа на Предците и получаваш такива послания е много трудно да ги игнорираш, защото те идват до теб абсолютно независимо от възприятията, мислите и нагласите, които си формирал до момента. Потвърждават, че Любовта е единствената енергия, която съществува в семейството, рода и света. Припомнят ти кой си, и ти помагат да разгърнеш потенциала си със смелостта, която идва единствено от дълбините на осъзнатата личност.

Дали днес, не само повдигам завесата на разбирането, но достигам и до дълбоко осъзнаване на идеята, значението и смисълът на 3-тия Закон? О, да! Сега аз чувствам, приемам и споделям присъствието и магията му, и това ме довежда до огромно възхищение, вдъхновение и едновременно смирение пред непреходната

мъдрост и човекоразбиране, което са ни завещали д-р Лозанов и проф. Гатева.

А знам, че това е само началото...

За контакт с автора:

augustamonada@gmail.com

www.augusramonada.com,

тел: 0887716841

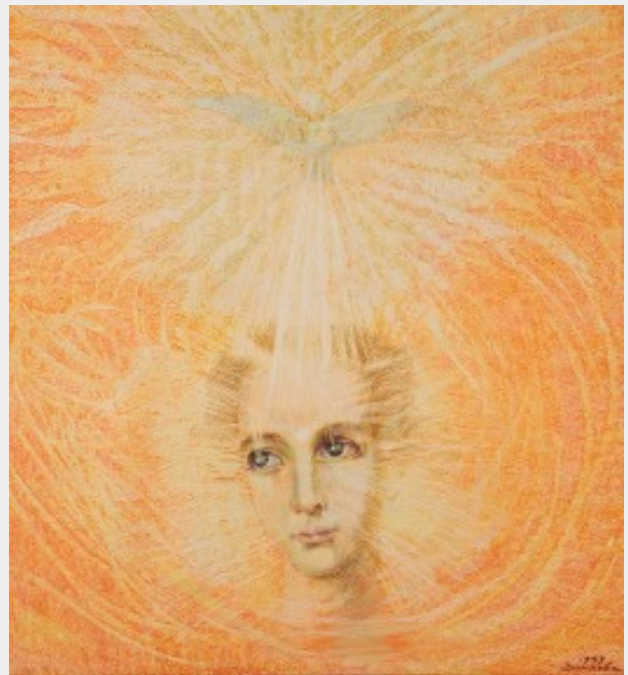
София 1000, бул. Яворов 22.

„АКО МОЖЕХМЕ ДА ПЕЕМ, ДОКАТО ГОВОРИМ” ИЛИ СИЛАТА НА ЖИВОТО СЛОВО

МАРИЯ ДЕРМЕНДЖИЕВА
СЪЗДАТЕЛ НА ЦЕНТЪР ПО КЛАСИЧЕСКА СУГЕСТОПЕДИЯ
“ВИХРОВЕНИЯ”

„Ако можехме да пеем,
докато говорим
Ако можехме да танцуваме,
докато се движим,
Ако можехме да рисуваме,
докато пишем
Ако можехме да преодолеем
времето,
пространството и скоростта
Докато мислим...
За да усетим Любовта на Създателя”

Д-р Евелина Гатева

Лили Димкова, „Духът на Любовта, Духът на Живота”

Анотация:

Статията разглежда красивата връзка между Учител и Ученик и силата на двойката през призмата на Любовта; връзката между цялото и частта и мистерията на Вдъхновението и Живото слово.

Abstract:

The article is about the beautiful connection between a Teacher and a Student and the power of the couple, through the lens of Love. The link between global and partial; the connection and the mystery of Inspiration and Life-giving Word.

Д-р Евелина Гатева оставя своя незаличим почерк върху класическата сугестопедия, такава каквато стига до нас. Чрез нея достигахме до същината на сугестопедията, която е живото слово, преминало през сърцето на Венера, през сърцето на розата! Розата като символ на любовта, естетиката, хармонията и красотата, като символ на най-нежното и чистото, което ражда безкраен живот!

Д-р Евелина Гатева е живяла с добродетелите на Венера и родена през март, под съзвездие Риби, тя ни оставя вкус на деликатност, женственост и стремеж към неуловимото.

Любовта, красотата и естетиката са изключително важни добродетели за мен, но стремежът към **“неуловимото”** е това което ме свързва най-дълбоко с Д-р Гатева.

Всичко, което е било, което е и което ще бъде; в крайна сметка е: “За да усетим Любовта на Създателя!”

2022 - година на три двойки, всяка една от които прави препратка към триединство и свързване; една двойка за физическия свят, една за умствения и една за духовния свят.

Числото **6** е числото на **Венера** и тази година ни се дава добра възможност да проявим нейните енергии: на мекота, дипломатичност и вечният стремеж към красота и равновесие.

“Използвай Ума, следвай Сърцето си”, казва Д-р Георги Лозанов, а след срещата с Д-р Гатева, тази мисъл придобива истински Живот и дава плод. Тяхната среща е отново двойка свързване, която се мултиплицира в триединство до числото на Венера 6. Дватама обединяват **умственият** и **духовният** свят, дават жив плод във **физическия свят**: класическата сугестопедията, **методика, която използва Живото Слово, преминало през сърцето.**

Говорейки за Живото слово, нека да започна с размисъл, как то се предава между Ученик и Учител. Тук се отваря още едно триединство (на Венера), породено от друга голяма любов, като **всички ние сугестопеди** сме родени от тази голяма Любов, като **Жив плод**, носещи семето на **Живото** слово и предавайки го напред в други фрактали.

Има едни добри приказки: “Когато искаш да научиш нещо отиди при най-добрият” или “Ако ти се пие Жива вода отиди при извора!”

Защо при най-добрият или при Извора? Защото когато попаднеш при него той структурира и твоето поле. Така както водата се структурира от живото слово, което ще изречем пред нея, така и ние поемаме от своята среда и нашият Учител, който ни структурира. Затова е толкова важно, кой точно е нашият Учител. Кой допускаме, като авторитет да ни структурира. Има много извори, но единици са тези от които тече Жива вода.

Затова е важно и присъственото обучение; да се присъства на ЖИВО. Ден след ден приемаме тази енергия, докато тя започва да живее в нас и става по естествен път част от нас самите. Също попадайки в среда или група от хора, ние автоматично и несъзнателно можем да приравним своето ниво на развитие с това на групата, т.е ние можем да се повдигнем или подтиснем според групата и средата. Възможно е това да е божествен промисъл отново към баланс и хармония. Връзката Цяло-Част, работи навсякъде.

Може да сме прекрасен музикален соло инструмент, но ако не можем да се настроим така, че да звучим в съзвучие с другите и с общия фон, ще звучим фалшиво. Дори само мисълта, че сме самостоятелни и изолирани от глобалното, ни вкарва в дисонанс. Веднъж да сме в хармония със светът около нас и общия фон; втори път с този вътре в нас и трети път да сме в хармония с Любовта на създателя. (6) А какво ако прекрасният музикален инструмент е нашият глас?

Лили Димкова, "Духът на обещанието"

Цикъл – „Завета на цветните лъчи на светлината”

И да се върна на темата: Даваме ли си сметка, какво е словото, колко можем да влияем чрез него и каква е неговата сила? А най-вероятно силата на думите, с които си служим се познава от резултата, който те произвеждат: внасят ли те живот, повдигат ли духа, облагородяват ли, както нас така и околните? Същото се отнася и за музиката, поезията и за всичко останало което творим и споделяме в този живот.

Едно от моите творчески деца се казва "Вихровения". В името му заложих : "Вихър от Вдъхновения", именно заради ЖИВителната завихряща сила, която носи Вдъхновението. Живото слово, както и Живото творчество и изкуство за мен са пряко свързани с Вдъхновението. В-дъх-новението, носи Живот. "Радостта произтича от вътрешния Божествен импулс на душата, тя дава Вдъхновение" [1]

Много голяма част от нас и на всичко около нас

се дължи на внушението. През последните две години видяхме на практика каква голяма сила може да бъде внушението и до какви последици може да доведе то ако е разрушително. Учителят Петър Дънов е казал думи за вдъхновението, които стават особено актуални днес:

„Все по-силно се усеща, че настана време всички ние и цялото човечество да преминем от фаза на внушение, към фаза на вдъхновение.”

“Вдъхновението е Божествен закон. То изразява Божествения живот. При закона на внушението може да се яви някой човек с по-силно внушение от твоето и да ти въздейства или пък да неутрализира твоето внушение. Вдъхновението обаче е по-високо от внушението. Никой не може да въздейства на вдъхновението-то е постоянно и винаги расте. На онези хора, които си внушават, животът им е непостоянен и променчив; на тия пък, които се вдъхновяват, животът им е постоянен. Такива хора могат да учат без усилия. Внушението е човешки метод. Когато искаш да учиш, ти трябва да си внушаваш, че можеш да учиш, докато най-после придобиеш това, което желаеш. Това е все още придобивка чрез насилие.

Дойде ли до закона на вдъхновението, там започва истинският живот и човек навлиза в една нова област- в областта на хармонията.”
[2]

А щом сме в областта на хармонията сме отново в средата на Венера.

Една от основните задачи днес пред нас като човечество, е да осъзнаем, че всичко е живо и свързано с всичко останало.

Ако осъзнаем силата на думитекато една енергия, която излиза от нас, завърта се (създава живот или обратното на живот) и се връща в нас, вероятно ще спрем да използваме думите нехайно.

Истинските Учители са проводници на Живото слово. Те живеят някъде дълбоко във всеки един от нас и не говорят, а пеят, събуждат, лекуват; вкарват ни в свят съкровен и необикновен.

Цялото величие на Живото слово е вътре в нас и затова се чувстваме толкова Вдъхновени, когато говорим чрез него, преизпълнени с радост. Разцъфтяваме и това се случва едновременно във всяка сфера на нашия живот. Една тиха радост, красивата радост на душата, като ароматна роза. И каквото и да се случва отвън, каквито и болки, страдания и изпитания да поднася животът, ако си в сърцето на **розата** (красивата тиха радост на душата) ще се успокоиш.

Това е пътят на духовният човек, да знае, че и през каквито и страдания да премине те са “учебен час”, за да усети Любовта на Създателя!

В памет на Д-р Евелина Гатева и с дълбока благодарност към нея, към Д-р Георги Лозанов и към Ванина Бодурова (три двойки в единство)

С благодарност към Галя Герасимова за вдъхновението по темата

Контакт: maria@vihrovenia.bg

Лили Димкова “Орфей и Евредика”

В статията са използвани цитати от Петър Дънов:

“Радвайте се”, НБ, София, 15.4.1917г.

„Законът на внушението”, от книгата, “Новиѣ схващания на ученика”. Специаленъ (младежки) окултенъ класъ. Година IV (1924–1925 г.)

[1] Учителят, „Радвайте се”, НБ, София, 15.4.1917г.

[2] Учителят, “Новиѣ схващания на ученика”. Специаленъ (младежки) окултенъ класъ. Година IV (1924–1925 г.)

БЪДИ РОЗАТА ЗА ОБРАЗА НА ЕДИН УЧИТЕЛ - СУГЕСТОПЕД

ВАНИНА БОДУРОВА

ОБУЧИТЕЛ КЪМ
ФОНДАЦИЯ „ПРОФЕСОР ДОКТОР ГЕОРГИ ЛОЗАНОВ
И ПРОФЕСОР ДОКТОР ЕВЕЛИНА ГАТЕВА“

„Много скоро успях да опозная по-добре това цвете. Върху планетата на малкия принц имаше съвсем простишки цветя, само с един ред листца, които не заемаха никакво място и не безпокояха никого. Те се появяваха сутрин сред тревата и вечер увяхваха. Но това цвете бе поникнало един ден от някакво семе, донесено кой знае отде, и малкият принц беше бдял съвсем отблизо над стръкчето, което не приличаше на другите стръкчета. То можеше да е някой нов род баобаб. Но храстчето скоро спря да расте на височина и почна да си приготвя едно цветче. Малкият принц, който присъствуваше, когато храстчето си сложи една грамадна пъпка, усещаше, че от нея сигурно ще излезе някакво чудесно видение, но цветчето продължаваше и продължаваше да се гизди, прикътано в своята зелена стая. То грижливо подбираше своите бои. То се обличаше бавно, то оправяше едно по едно своите листца. То не искаше да излезе съвсем измачкано, както маковете. То искаше да се появи само в пълния блясък на красотата си. Е, да. То беше голяма кокетка! Тайнственото приготвяне на премяната му продължи много-много дни. И ето, че една сутрин точно в часа, когато слънцето изгрява, то се показа.“ [1]

Шансът, който имаме като преподаватели – сугестопеди е, че можем да бъдем човешки същества - интуитивни, чувствителни, деликатни, внимателни, грациозни, с широка култура, в непрекъснато самонаблюдение.

Сугестопедичната среда го позволява без да задушава нуждите на нито едно от измеренията, които ни съставят – логика, емоция, духовност. За всеки един учител да има право да прояви най-доброто от себе си е равносилно на щастие. В сугестопедичната среда това е задължително изискване. Още по време на първите дни на обучение ние чуваме думи като свещенодействие, катарзис, вдъхновение. Някои от нас не са подготвени за този съкровен обмен, за който душата ни е копняла, и тогава сълзите рукват без задръжки. Други, в процеса на обучение, започват да разбират множеството задачи, които стоят пред учителя – сугестопед и неизменно си задават следния въпрос: „Аз бих ли могъл / могла да се справя?“

Всеки един от нас, обаче, остава запленил от света, който се разкрива, от възможностите, които ни се дават и от красотата, за която проглеждаме или изразяваме все по-смело.

Как се стига до този момент на желание да се надникне в света на Сугестопедията, от другата страна? Обикновено учителите, които се

интересуват, са извървели своя път на професионално търсене и все нещо не им е достигало, за да се почувстват в мир със себе си – това може да е свързано с методика на преподаване, която да ги подкрепи в работата с учениците, би могло да бъде желание за по-добро разбиране на човешката природа, или желание за създаване на нещо ново, различно, по нов и различен начин.

За да се докоснат до това познание, има няколко условия – завършено висше образование, силна мотивация и среща с учителя, за да се начертае индивидуалния път за всеки учител, който би отговорил най-добре на нуждата му по време на обучението.

Но този път не започва с нас, и няма да свърши с нас. Той има свое начало, което се крие в далечната 1966 година и има свои предшественици, които с живота и работата си са го изградили, за да можем да преминем ние по него.

Доктор Георги Лозанов създава научната основа на Сугестопедията и започва да търси своя сътрудник, който да му помогне да я претвори в практика. Така може би поетично, но исторически вярно, се спираме на името и личността на Евелина Гатева, която за първи път се докосва до Сугестопедията като курсистка в курс по немски език в Института по Сугестология, който се е намирал в София, на ул. „Будапеща“9.

Преживяла ползите от необикновения за онова време курс, Евелина Гатева се осмелява да се обърне към доктор Лозанов с думите: „Доктор Лозанов, Вие имате нужда от мен.“ Тази смела заявка привлича вниманието на младия учен, който става все по-известен по света, все по-интересен в България, все по-непонятен с

идеите, които има. В момента, в който една от неговите курсистки, учила немски при нежната, обаятелна и фина Фрау Емилия Чолакова, преподавателка в Института по Сугестология, се обръща така смело към него, доктор Лозанов търси специалист по музика, който най-добре да разбира идеята за създаване на оптимално състояние за достигане по безопасен начин до скритите резерви на човешкия мозък/ ум. Това състояние ще се обозначи в сугестологичната и сугестопедична теория като концентративна психорелаксация.

През 1969 година Евелина Гатева няма оформено образование на висшист – тя е осъзнат самороден талант с богата култура и любов към изкуството. В предговора към монографията „Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес“ ще напише 13 години по-късно:

„Най-ранните ми спомени от детството ме отвеждат на сцената. Животът ми започна с песента и с музикалните инструменти. Така се зароди онова „особено“ нещо, което се крие в изкуството – в звуците и в тоновете на словото и музиката, в багрите и формите, в движенията на тялото и в мимиката; онова, което ни очарова, омайва, успокоява и вдъхновява. Това търсене на „особеното“ в изкуството ме отведе да уча при известни вокални педагози у нас и в чужбина, накара ме да работя в НИИ по сугестология, да завърша италианска филология и музикална педагогика.“

Завършването на две висши образования едновременно - италианска филология в Софийски университет „Климент Охридски“ и

музикална педагогика в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство "Проф. Асен Диамандиев", гр. Пловдив - ще е най-яркото доказателство за разкриване на скритите резерви на човешката личност, водено от Любовта.

След това всичко, което следва, е история, написана в учебниците ни по чужди езици, претворено в детските опери по математика за експерименталните училища, втъкано в дидактичните песни по английски, немски, френски, италиански, испански езици, в учебника по география за 4 клас, в дублиращото обучение по чужд език за децата от експерименталните училища, в няколкото монографии, в ръководството за преподаватели по чужди езици, в записите от представянията в Русия и Москва, в снимките от Канада, САЩ, Австрия, в построената експериментално програма от цялостни музикални класически произведения...един щедро раздаващ се талант, който не пести нищо, за да постигне високо поставената от доктор Лозанов цел – да създаде най-красивите дрехи на сугестопедията, а той по-късно ще каже:

„Тя направи методиката красива.“

От нея днес се учим да четем, да преживяваме и да пресъздаваме концертния сеанс, от нея се учим на деликатните жестове, на стремежа към грациозност в движенията, на поетичността в изказа, когато разказваме истории или пишем учебници. Тя се превърна за нас в доктор Гатева, както с топлота я наричаше доктор Лозанов. Тя ни дава кураж, когато потънем в нейните книги. И в същото време по своя мек начин ни поставя едно условие:

„Бъди Розата!“

Не просто се наслаждавай на розата, не просто я посади заедно с твоите ученици, за да им предадеш любовта си към красивото и изящното, не просто я постави в класната стая като жива украса. Не просто...

„Бъди розата!“

За да разгадаем това условие ни се струва нужно до потънем в разбирането и символиката на розата. Защо розата? Може би, както споделя Антоан дьо Сен Екзюпери:

„Малкият принц, който присъствуваше, когато храстчето си сложи една грамадна пъпка, усещаше, че от нея сигурно ще излезе някакво чудесно видение, но цветчето продължаваше и продължаваше да се гизди, прикътано в своята зелена стая. То грижливо подбираше своите бои. То се обличаше бавно, то оправяше едно по едно своите листца. То не искаше да излезе съвсем измачкано, както маковете. То искаше да се появи само в пълния блясък на красотата си.“

Бъди това чудесно видение. Подбирай грижливо своите бои. Обличай се бавно, оправяй едно по едно своите листца. Не излизай съвсем измачкано. Появи се само в пълния си блясък.

Като преподаватели – сугестопеди имаме право да се вслушваме в посланието на поетите, пророците и влюбените. Не е странно да намираме ключ към подготовката си в произведенията на изкуството. Да дешифрираме кодирани съобщения на авторите – ах, да бъдеш чудно видение ти, учителя, който си пример за всички твои ученици, да ги вдъхновяваш, след като грижливо си подбрал

своите бои – материали, източници, подходи. Да не излизаш съвсем измачкан, някак неглиже, потънал в урока, а да помислиш за радостта, която си ти за децата и възрастните, които ти се доверяват – благоухай и успокоявай ги с присъствието си. И после, когато се изгубиш, когато срещнеш трудност, не си показвай бодлите – дълга тема за размисъл - а се спри и си припомни:

Бъди розата!

През месец март 1997 година в далечна Япония Мотонубо Сузуки ще защити своята магистърска степен с изследване на тема: „За практическото приложение на сугестопедията в обучението по английски език в средното училище“ [2]. Ученик на Сетсуко Ики и член на Японската Асоциация по Сугестопедия, той ще разкрие една тайна в подготовката на преподаватели от доктор Гатева:

„Роза Сугестопедика е въплъщение на теорията на Сугестопедията. Идеята е на Госпожа Ики и нейните сътрудници госпожа Барбара Фуживара и госпожа Кристин Нютон, която отговаря за рисунката. В тази връзка националното цвете на България е розата. Милър казва:

„Сътрудничката на доктор Лозанов, Евелина Гатева, ни учеше как да четем с музиката. След като ни разкри важността на нашата интонация, тя ни каза, че нашето притеснение дали четем правилно, може да накара учениците да смятат, че материалът е труден. За да се избегне това, Евелина ни каза да си представим една роза и да усетим как вдишваме аромата ѝ, точно с първото

вдишване преди започване на четенето. Когато си представиш една съвършена роза, до учениците достига единствено твоето усещане за положително преживяване и очакване за високи резултати.

Този начин работеше добре за мен, за да успея да преодолея моите традиционни очаквания за ниски резултати. „Розата“ на очакването за високи резултати може да предаде на всеки ученик убеждението, че няма ограничения в ученето.“ [3]

Но преди да стигнем до четенето, което подпомага запаметяването на новия преподаден материал, и има естетически, ритуален, психотерапевтичен и катарзисен характер, събрано в наименованието концертен сеанс, ние можем да открехнем един друг труд, който също ни говори за присъствието на розата в подготовката на преподавателя – сугестопед: монографията на доктор Гатева „Говорно - певческа постановка на гласа“ [4]

Мотивацията за такава задължителна подготовка на всеки преподавател се разкрива в следните нейни разсъждения:

„Свежият, правилно поставен и богат на обертонове глас е в състояние да предава най-тънки нюанси на мисълта и словото, да предава обемна информация, да предизвиква спонтанна хипермнезия в момента или с отсрочени прояви, да предизвиква повишена репродуктивност на нови и стари знания, да създава състояния на вдъхновение и просветление; може да отключва психофизиологически възможности.“ (стр.1)

Изискванията към начина на живот на преподавателя – сугестопед имат своето обяснение – дисциплина на духа и тялото в името на най-доброто, което можем да дадем. Без да бъдем актьори, диригенти, режисьори, ние сме ясно творци.

„Откъде трябва да започне говорно-певческата постановка?

От хигиената на гласа, разбира се. Свеж и добре поставен глас изисква:

а) Добро здраве и психическа устойчивост. По време на работата с гласа трябва да избягваме негативни психически преживявания. На стресови ситуации трябва да умеем да гледаме от по-широк и по-далечен ъгъл.

б) Кратки, но ежедневни гимнастически и гласови упражнения, дихателни упражнения, упражнения за отпускане на гласовата мускулатура.

в) Умерено, но разнообразно на витамини хранене. Избягване на дразнещи храни и напитки.

г) Пълен отказ от употреба на алкохол и пушене.

д) Честа смяна на умствена и физическа дейност

е) По време на ваканции – кратки, но ежедневни гимнастически и гласови упражнения, за да поддържаме тонуса на мускулатурата.

ж) Непрекъснато закаляване на гласа, но същевременно и предпазването му от простуда.“ (стр.4)

Бъди розата!

“Ежедневни дихателни упражнения

В работата си никога не бива да мислим за тези упражнения, нито за

координацията на дихателния и гласов апарат. Ежедневните дихателни упражнения, които тренират гласовия апарат, допринасят за спонтанността на функционирането му по най-правилен начин.

1 упражнение:

Заставаме пред отворен прозорец. Представяме си цъфнала роза, слънчева светлина. Вдишваме бавно през носа....“ (стр.6)

Без да сме изучавали актьорско майсторство, ние търсим, откриваме и възпитаваме в себе си като преподаватели – сугестопеди онзи талант, който е даден на всеки един човек, на всеки един от нас. Според доктор Гатева „този талант във висша степен е свързан с качества на личността: пластичен темперамент и характер, остра наблюдателност и проникателност, отлично самообладание, жива фантазия и въображение, емоционалност от висш порядък, ясна дикция и интонационно богатство на говор и пеене, хармоничност на движения и мимика, изобщо богата физическа и душевна пластичност във всички моменти от работата. Тези качества са от изключителна важност в работата на учителя-сугестопед, заради крайната цел на обучението – да разкрие резервите на обучаващите се, да разгърне тяхната физическа и психическа пластичност в учебния процес, при това в условия на пълна здравна сигурност“ [5]

Дали розата поема цялата отговорност за чудното видение, което е, за провокиране на чувства, които вдъхновяват, издигат, просветляват и пречистват? В древни времена тайните школи са я приемали като най-съвършен израз на вселенската хармонична структура.

Дали ние сме способни да изпълним тази сериозна задача? Учители, които претворяват всички закони на сугестопедията, целия дидактичен материал в сугестопедичен урок и учебен процес и ги изграждат като едно единно художествено цяло, в което те са главните вдъхновители в усвояването на знанията и тяхното практическо приложение от обучаващите се...

И ако тази задача може да ни се стори тежка, ако изпълнението на стремежа и убеждението на доктор Лозанов, че образованието се нуждае от преподаватели от нов тип – безкомпромисно нови, а доктор Гатева дава насоки как да се възпитат тези нови учители, то ние, днешните хора, на които е поверено това богатство, за да го предадем нататък по утъпкания път, винаги можем да се спрем, да се погледнем, да бъдем честни със себе си и да си кажем, поемайки дълбоко въздух: *Бъди розата!*

В памет на доктор Евелина Гатева, доктор Георги Лозанов и всички преподаватели, вървели по този път, за да ни има днес!

За контакт с автора:

vaninastoianova@hotmail.com

[1] Антоан дьо Сен Екзюпери, „Малкият принц“, гл.8, превод на български език Константин Константинов, източник:

<https://chitanka.info/text/2102/10#textstart>

[2] „On a Practical Application of Suggestopedia to English Education in a Senior High School“, A thesis presented to the Faculty of English, Aichi University of Education, March 1997

[3] Alison Miller, 1986: 2-3

[4] Гатева, Е. „Говорно-певческа постановка на гласа“, СУ „Св. Климент Охридски“, Център по сугестология и развитие на личността, 1990

[5] Гатева, Е. „Глобализирано художествено изграждане на сугестопедичния учебен процес“, София, 1982, стр.188-189

ОТ АРХИВА
ИЗТОЧНИК: СБОРНИК НА МЕЖДУНАРОДНАТА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО
СУГЕСТОПЕДИЯ, СЛИВЕН, 22-24.7.2010 ГОДИНА

**РАЗГОВОР НА
ПРОФЕСОР ДОКТОР ЛОЗАНОВ И ПРОФЕСОР ДОКТОР ЕВЕЛИНА
ГАТЕВА
СЕПТЕМВРИ 1997**

Въпросът за важността на изкуството в сугестопедичния процес е в центъра на изследователската дейност на професор доктор Евелина Гатева през целия ѝ живот. Тя създава сугестопедичното изкуство – изкуство и дидактика в едно – с цел да подпомогне създаването на атмосферата на концентриративна психорелаксация – оптималното състояние за разкриване на резервите на човешкия мозък/ум.

Това, което следва, е извадка от серии разговори между доктор Георги Лозанов и доктор Евелина Гатева [1] Разговорът е транскрибиран от запис от касета, направен от доктор Лозанов през септември 1997 година. [2]

Д-р Лозанов: Въпросът ми е дали изкуството само по себе си може да помогне или е важно как учителят прилага това изкуство, как го въвежда в учебния процес?

Д-р Гатева: Мисля, че и двете посоки са много важни. Как да се направи много добре съчетание на това как учителят ще използва изкуството в педагогическата работа, какъв вид изкуство и къде чителите ще подчертаят най-важния момент в изкуството, за да се провокира това състояние на десугестия [3].

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: До този момент ние следвахме онова, което е по-скоро сугестивното влияние на изкуството. Сега е време да обърнем внимание на моментите на десугестия, защото е добре известно, че изкуството има множество функции.

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: Не само една. Сред множеството функции..

Д-р Лозанов: Какви видове, какви видове функции?

Д-р Гатева: Има множество. Описвам ги в книгата си също, но сред тези множество функции, съществува една много важна: тази на катарзиса. Не само като абреакция.

Д-р Лозанов: Освобождаването. Катарзисът като освобождаване.

Д-р Гатева: Не само освобождаване, а истинско пречистване на душата.

Д-р Лозанов: Пречистване, да

Д-р Гатева: Пречистване на душата от ограниченията.

Д-р Лозанов: Да.

Д-р Гатева: И в изкуството това пречистване става несъзнателно. Не е много лесно да се организира това в педагогическата практика. Да се подберат онези елементи в тази функция на изкуството, за да подпомогнат процеса на десугестия.

Д-р Лозанов: Да..

Д-р Гатева: Но е възможно, мисля, и това би било някакво особен вид изкуство.

Д-р Лозанов: Само възможно ли е или е вече постигнато?

Д-р Гатева: Ние постигнахме нещо, но не е достатъчно.

Д-р Лозанов: Да, всичко това е в постоянно развитие. Да, сега учебният процес е все по-сложен, но какво да се прави? Това е развитието и винаги ще бъде така.

Д-р Гатева: Друга функция, много интересна функция на изкуството е така наречения феномен на Касандра – предричания, телепатия, ясновидство. Дори тази функция на изкуството е възможно също да бъде използвана. Но това е бъдеща работа.

Д-р Лозанов: Относно тази функция на изкуството, има ли някои публикации?

Д-р Гатева: Да, разбира се. Тя е добре известна.

Д-р Лозанов: Добре известна е..

Д-р Гатева: Да, разбира се. Всъщност в изкуството има дори и моменти на хипноза.

Д-р Лозанов: Хипнотичните възможности на изкуството също.

Д-р Гатева: Да, те съществуват в едно произведение например на големите композитори, или художници, или..Всички тези неща съществуват...

Д-р Лозанов: Но какво ще кажем за сугестопедията? Знаеш, че ние сме срещу прилагането на хипноза в учебния процес..

Д-р Гатева: Не можем да избегнем тези малки елементи, ние не можем да ги избегнем, но не ги подчертаваме, не ги използваме в практиката. Но те съществуват в изкуството. Например, в някои моменти..., но те не доминират в цялостната творба. Ето защо аз бях против използването само на бавните части в музиката. Защото беше монотонност и малко по малко могат да доведат до сънно състояние. Но има такива елементи в много произведения. Някои елементи на монотонност, но те са част от цялостната творба.

Д-р Лозанов: Да, ето защо аз те попитах преди няколко минути дали произведението трябва да прилага да стимулира този процес на десугестия в обучението независимо от учителя или е важно как учителят работи с изкуството в процеса на преподаване. Защото ако учителят не е важен, а само използва изкуството като помощно средство... Аз говоря за знаещия учител, добре обучен учител, той или тя биха могли от една страна малко да засилят въздействието на изкуството, а от друга страна да намалят силата на някои други части, които не са нужни в процеса на обучение... Подобно на нашия концертен сеанс. Знаеш как от една страна

гласът на учителя подчертава някои части, а някои други омекотява.

Д-р Гатева: Разбира се, аз мисля, че в бъдеще ще имаме много работа в тази посока, повече усъвършенстване.

Д-р Лозанов: Да...

Д-р Гатева: Защото в сугестологията и сугестопедията се освобождава личността от тези негативни моменти.

Д-р Лозанов: Но искаш да кажеш, че не е възможно да имаме десугестопедична работа без музика.

Д-р Гатева: Възможно е, мисля, че е възможно, но с музика.. музиката помага на учителя.

Д-р Лозанов: Да, съгласен съм. Тя е добър помощник, добро средство.

Д-р Гатева: Да, как да се модулира гласа, поведението, движенията, да бъдат много елегантни.

Д-р Лозанов: Как де се общува по-меко..

Д-р Гатева: Как да се общува по-меко или малко драматично, или лирично, или с различни видове емоции.

Д-р Лозанов: Да.

Д-р Гатева: Да не бъде монотонна работа. Музиката помага, така както всички изкуства могат да помогнат в това отношение.

Д-р Лозанов: Да, да..

Д-р Гатева: В нашата работа, ние бихме могли да минем без тях.. Ние бихме могли да работим без изобразително изкуство, бихме могли да работим без литература.. Бихме могли.. Но защо да не използваме всички тези изкуства, за да помогнем на учителите?

Д-р Лозанов: Да, така е.

Д-р Гатева: Да обогатим работата си, да използваме различни канали, за да стимулираме различни нива на логиката и емоцията.

Д-р Лозанов: Да, разбира се. Всички хармонични начини на общуване съдържат в себе си елементи на изкуството. Във всички наши комуникации. Дори те съдържат някои основни моменти от изкуството, като например интонацията, гласът, поведението, хармоничните движения, хармоничното говорене.

Д-р Гатева: Разбира се, че ние не можем да живеем без изкуство. Изкуството присъства през целия ни живот – от началото до края. Ние се раждаме с познание за изкуството.

Д-р Лозанов: Или с чувство..не е само познание, то е и чувство, усещане за изкуство.

Д-р Гатева: Защото ритъмът е може би първото или второто нещо, което усещаме, не зная, както и различните тонове...

Д-р Лозанов: Въпросът е как да се използва, как да се използва да стимулира, как да се използва, за да помогне на работата в посока на хармоничното общуване, а не да се използва такъв вид изкуство, който да разрушава хората...

Д-р Гатева: Никога!

Д-р Лозанов: Да, никога! Затова изкуството трябва да се изучава в бъдеще и елементите на общуване също трябва да се изучават в бъдеще.

Д-р Гатева: А ние трябва да спазваме много добър баланс между дидактиката и изкуството. И нито дидактиката трябва да доминира, но нито изкуството трябва да доминира и тук е професионалната подготовка на учителите как да направят това, как да създадат тази атмосфера в класната стая, така че учениците да не си мислят: „ние сме актьори, някои са добри, а други не са“, а спонтанно да се включат в това дидактично-художествено произведение на изкуството. Тук е майсторството на учителя. Сугестопедичното изкуство бе ориентирано към това да увеличи ефикасността на учебния процес и тук как да разкрие вътрешната свобода на учениците чрез един друг тип изкуство – адаптирано изкуство – адаптирано към личността на всеки ученик, на всеки учител.

Д-р Лозанов: И сега отново се връщам към въпроса: различните етапи на метода – въведение, концертен сеанс, активен и пасивен, разработка и представяне, свързани ли са? Темите, които се представят по време на сеансите свързани ли са с въведението и по-конкретно за игрите в разработката. Разработката свързана ли е до известна степен със сеанса? Има ли нещо от сеанса, което да се повтори по различни начини в игрите? Например, твоят глас..много, много други неща, които ти правиш. Говоря за онази цикличност на активация, защото хората не я познават. Те не знаят, че разработката не е отделна дейност. Това са същите дейности, които имаме в сеансите или във въведението. Би ли могла да се спреш малко повече? Много малко, защото това е безкраен процес, който до този момент не е бил публикуван. Но може ли да дадеш малко

обяснение по този въпрос.

Д-р Гатева: Ти си прав. Всички етапи, всички часове в нашата работа са тясно свързани. Въсъщност, те са вариации на една голяма тема. Но много, различни вариации. Една глобална тема се представя в четири етапа. Но има вариации и те са тясно свързани. И, например, една песен се представя във въведението в една вариация, представя се в сеанса в друга вариация, представя се в разработката в трета вариация и в последната, възпроизвеждането на новия материал, последният етап, в четвърта интерпретация, в четвърта вариация. Или пък някоя игра. Отново ние използваме играта, но вмъкваме нещо, което ще ни напомни сеанса в същото време – може да е някакъв текст от сеанса или някой специален глас, използван в четенето.

Д-р Лозанов: Да, някоя интонация. Игра е, но с нещо напомня сеанса, да..

Д-р Гатева: Изчитане с цялата група, например, като игра: да се изчете, както в сеанса при първото и второто четене.

Д-р Лозанов: Това е нещо, което учителите не знаят. Те не го разбират. Онова психологически и физиологически важно приложение, което ти представяш. Това е много важно.

Д-р Гатева: Да, те са важни в нашата работа заради големия материал. Ако материалът беше в класическия си вид, един малък урок, не би била необходима тази прецизност. Но тук, заради големият материал, ние трябва да направим тази връзка, да фиксираме този голям материал, много добре да фиксираме несъзнаваното в съзнаваното, в паметта, в спонтанното възпроизвеждане на новия материал. Заради

това използваме много детски игри. Тук хората не ни разбраха защо използваме тези игри. Не само заради инфантилизацията. Те са нещо много хубаво, защото това е най-хубавият момент от живота ни, да си припомним, когато не мислехме за времето- „аз имам време“ – твоята теория за детството, и заради това ние си припомняме състоянието на духа тогава, когато имаме време и хората играят играта, и когато спечелят, ние веднага им даваме големия материал, защото онзи, който е победил, трябва да направи някакво сериозно представяне пред групата. Това е една от важните функции. Функцията на радостното забавление, но колегите ни не ни разбраха – те използват играта механично.

Д-р Лозанов: Да, аз бих искал да добавя само още няколко думи по тези въпроси. Примерът, който ти даде с детските игри е много добър, тъй като съгласен съм с теб, че подпомага състоянието на инфантилизация. Това означава, че хората имат усещането, че имат време, те са щастливи да учат, но в същото време ние използваме играта, за да отклоним вниманието на учениците от трудните моменти, защото този, който спечели, веднага започва една по-сериозна дейност, но през смях, защото се появява изневиделица. Но тук аз мисля, че е нужно да се подчертае този уникален момент в нашия метод – **единството на всички етапи** [4] – повторението на различни варианти на темата, но повторение също и на емоционалната страна. Интонацията на гласа..., много, много неща, които напомнят подобни теми в сеанса, въвеждението, несъзнателно. Учениците не могат да кажат: „Това беше същото в сеанса.“ Не, но тази интонация, която им припомня нещо, им отваря вратата към техните резерви и те учат с по-голяма лекота. Но това, което бих искал тук да подчертая отново, е ,че обикновено чета:

„Сугестопедията е: сеанси, музика, релаксация, някои игри.“ Сугестопедията не е сеанси, не е игри.

Сугестопедията е единство на всички етапи със специално, различно значение от това, което те имат в другите методи.

Това е, което исках сега да подчертая. А какво мислиш за бъдещото развитие на сугестопедията особено в това отношение? Мислиш ли, че има много други неща, които трябва да се свършат? Все повече и повече? Ти достигна ли края на това развитие, това единство? Би ли могло все повече и повече да се развива? Или това е краят?

Д-р Гатева: Това не е възможно. Ако поставим край на някоя работа, това означава тя да умре, а ние не можем да направим това. Разбира се, че вратата е отворена и ние двамата продължаваме да я развиваме в тези аспекти много колеги развиват работата също и това е много, много положителното на труда ни.

Записът е транскибиран на 30.04.2008“

Този запис е включен в последния модул от програмата за обучение на преподаватели на Фондация „Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева“
Превод: Ванина Бодурова

[1] Използваме назоваването на професор доктор Евелина Гатева като Доктор Гатева, така, както я наричаше доктор Лозанов. Тя е доктор на науките. Бел. Ред.

[2] Професор доктор Евелина Гатева напуска този свят на 14.09.1997 година. До края на живота си тя работи в обучението на преподаватели. Двамата с доктор Лозанов са знаели, че болестта ѝ е неизлечима, затова са решили да направят тази серия разговори, които да останат за преподавателите. Разговорите се водят на английски език. Бел. Ред.

[3] Десугестия в теорията на сугестопедията е освобождаване от травмите, нанесени от ограничаващата обществена сугестивна норма за човешките възможности. Бел. Ред.

[4] Подчертаването е на редактора. В записа доктор Лозанов набляга интонационно на тези думи. Бел.Ред.

Мили читатели,

И ето, последната страница на този втори брой, посветен на професор доктор Евелина Гатева е вече прочетена. Навън е сякаш пролет, която се опитва да настъпи. Светът на хората отново е тревожен и в страдание. Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева са работили също в такъв тревожен свят. И са създавали надежда, която ще остане за тези, които идват след тях.

А ние?

Какво остава от нас, които преминаваме през този живот с един копнеж за по-добро? Няколко думи, написани внимателно или набързо, няколко споделени истини, няколко спомена, една голяма благодарност към нашите Учители.

Доктор Лозанов казваше: „Пиши! Пиши! Само написаното остава.“ Ние всички се стремим да направим най-доброто, на което сме способни. С позволението, което Сугестопедията ни дава да предизвикваме сами себе си, да откриваме сами себе си, да подаряваме сами себе си на настоящето, което живеем и на бъдещето, което ще дойде след нас.

Бих искала да благодаря на всички автори, които споделиха с нас разсъжденията и преживяванията си без страх, спокойно и уверено. Бих искала да благодаря на нежната ръка и щедрост на Ина Василева-Тасева, която подготви за нас електронното оформление и на този втори брой, в памет на професор доктор Евелина Гатева.

Благодаря ви, мили читатели, че споделихте от своето време и желание, за да бъдем отново заедно тук, в света на Сугестопедията!

До нови срещи

Ванина Бодурова
Фондация „Професор доктор Георги Лозанов и професор доктор Евелина Гатева“